

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет перекладознавства

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІФОЛОГІЧНОГО ОНОМАСТИКОНУ У
ТРИЛОГІЇ ДЖ. Р.Р. ТОЛКІЄНА *LORD OF THE RINGS* 'ВОЛОДАР ПЕРСНІВ' І
ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Студентки групи МПа 52-18
денної форми навчання
факультету перекладачів
спеціальності 035 Філологія,
спеціалізації 035.041 Германські мови і
літератури (переклад включно),
перша – англійська,
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
Бондаренко Сусанни Георгіївни

Допущений до захисту
« ____ » _____ 2019 року

Науковий керівник:
К.ф.н., доцент кафедри англійської та
німецької філології та перекладу імені
професора І.В. Корунця,
Чернікова О.І.

Завідувач кафедри
_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка: ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

School of Translation Studies

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Qualifying Paper in Translation Studies

SEMANTIC FEATURES OF MYTHOLOGICAL ONYMS IN J. R.R.
TOLKIEN'S *LORD OF THE RINGS* AND SPECIFICS OF THEIR UKRAINIAN
TRANSLATION

Group MPa 52-18
Faculty of translation
Full-time student
Majoring 035 Philology,
Specialization 035.041 Germanic
Languages and Literature (including
Translation), English as the first
language, Educational Programme
Translation Studies: Specialized
Translation (English and Second Foreign
Language)
Susanna H. Bondarenko

Research supervisor:
O.I. Chernikova
Candidate of Philology, Associate
Professor

Kyiv –

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1.....	8
ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МІФОЛОГІЧНОГО ОНОМАСТИКОНУ В МОВОЗНАВСТВІ: ПРОБЛЕМАТИКА, ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	8
1.1 Періодизація ономасіологічних досліджень в лінгвістиці	8
1.2 Теоретичне обґрунтування міфоніму як мовознавчого поняття	13
1.3 Основні способи перекладу міфонімів	20
1.4 Особливості художнього дискурсу та творчий доробок Дж. Р. Р. Толкіна	24
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2.....	31
ТИПОЛОГІЯ І ФУНКЦІЇ ВЛАСНИХ НАЗВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	31
2.1 Сучасні підходи до класифікації міфонімів.....	31
2.2 Класифікація міфонімів за семантичним критерієм	40
2.3 Класифікація міфонімів за функціональним критерієм	47
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3.....	53
ВІДТВОРЕННЯ МІФОНІМІВ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ-ФЕНТЕЗІ ДЖ. Р.Р. ТОЛКІНА «ВОЛОДАРИ ПЕРСНІВ: ХРАНИТЕЛІ ПЕРСНЯ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	53
3.1 Підходи до перекладу міфонімів у романі-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів: Хранителі Персня» українською мовою	53
3.2 Аналіз способів перекладу міфоперсонімів у романі-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів: Хранителі Персня».....	62

3.2 Аналіз способів перекладу міфотопонімів у романі-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів: Хранителі Персня»	69
Висновки до розділу 3	74
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	89
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	90
ДОДАТКИ.....	91
Додаток А. Міфоніми у романі-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів: Володар Персня» та їх відтворення в українськомовному перекладі	91
SUMMARY	108

ВСТУП

Особлива емоційність та експресивність художнього мовлення забезпечується використанням найбільш виразних мовних одиниць на усіх рівнях. Незважаючи на це, кожен мовний засіб, який був використаний автором, має змістову і стилістичну вмотивованість. Добирається саме той, який є необхідним для певного контексту і який у такому контекстуальному оточенні стає основою втілення і реалізації авторського задуму. Серед лексичних засобів, що потребують спеціального детального дослідження в художньому мовленні (і в плані діячності, і в синхронії) є власні назви. Вони належать як до мовних універсалій, так і до загальнокультурних універсалій. Саме власні назви зберігають і передають традиції, історію, культуру певного народу і людської цивілізації в цілому. Дослідження власних назв художнього мовлення сприяє декодуванню природи мовотворчості, відображаючи активну пам'ять митця (історія, культура, географія тощо) в індивідуальних образах.

Ономастикони склалися історично. Вони ілюструють у своїй основі поняття різних сфер життя народів і людини. Власні імена походять від загальних, вони можуть переходити з однієї мови в іншу. Різні назви та особові імена дають змогу судити: до якого народу належать їхні носії, з якої місцевості походять. У процесі їх аналізу виявляють пам'ятки матеріальної культури, місцезнаходження корисних копалин, висвітлюються суперечливі питання обґрунтованого походження націй, міграцій народів та їх розселення.

Таким чином, власні імена є невід'ємною частиною лінгвістичного дискурсу. Беззаперечно, власні імена не можуть розглядатись ізольовано. Наука, яка займається теоретичним обґрунтуванням онімів називається ономастикою. Вона дає цінний матеріал для історії, географії, етнографії тощо.

Незважаючи на те, що оніми стали частиною мовознавчого процесу ще за часів античності, сучасні літературознавці, географи, лінгвісти та

перекладачі досі вважають ономастику важливою частиною семантики. Такі науковці як В. Белінський, В.Виноградов, Є.Поспелов, О.Потебня, В. Рубцов, Ю.Тинянов забезпечили теоретичне підґрунтя для даної роботи. Що ж стосується власних імен у міфології та фольклорних творах, вони досліджувались такими вченими і теоретиками як П. Богатирьов, Т. Кондратьєва, В. Топоров, А. Соболевський, А. Хроленко.

Також були використані роботи таких лінгвістів та мовознавців які переважно досліджували теорію номінації як Н. Арутюнова, В. Болотов, Л. Булаховський, М.Гарі-Прійор, В. Ніконов, Н. Подольська, А. Доза, О. Реформатський, О. Суперанська, Л. Щетінін та інші.

Варто зазначити, що вивчення онімів, їх функціональності та способів відтворення є дуже важливим для художнього дискурсу у цілому. Таким чином, стає можливим розуміння первинного значення та ролі онімів, а також коректна трансформація та передача власних імен під час перекладацького процесу.

Оскільки художні тексти є багаторівневими, перекладацький процес потребує дослідження. Особливе це стосується ономастикону. Для того, аби повністю передати первинний зміст, необхідно звернути увагу на всі аспекти художнього твору. Таким чином, для перекладу ономастикону певного тексту повинні бути враховані такі критерії як культурологічні особливості тексту, історичного дискурсу, а також цільової аудиторії. Складність та багаторівневність цього процесу робить тему дослідження актуальною та потребуючою подальшого теоретичного і практичного обґрунтування.

Крім того, власні імена часто не отримують необхідної уваги зі сторони літературознавців та перекладознавців. Прийнято вважати, що оніми перекладаються шляхом транслітерації і транскрипції. Незважаючи на це, такий підхід не завжди працює коли стосується художніх текстів. Оскільки ономастикон у таких творах має емоційне забарвлення, то їх переклад не повинен бути однаковим. Беззаперечно, для того аби повністю передати зміст певного власного імені, повинні бути враховані контекстуальні аспекти,

особливості історичного дискурсу, культурологічна зона, а також цілі перекладу і цільова аудиторія тексту. Тільки так читач зможе насолодитись текстом і зрозуміти зміст, який хотів передати автор. Це доводить, що проблема перекладу міфонімів як виду онімів у художніх текстах є важливою і актуальною.

Крім того, варто зазначити, що творча спадщина письменника має значний вплив на світову культуру як у XX, так і у XXI столітті. Адже його твори були неодноразово адаптовані для кіно, мультиплікації, а також театральної сцени. На їх основі створено концептуальні альбоми, ілюстрації і комікси. Це і зумовлює обрання нами міфологічних одиниць трилогії Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів» лексичним матеріалом дослідження.

Мета дослідження – визначити особливості відтворення міфонімів із трилогії Дж. Р.Р. Толкіна «Володар перснів» в українській мові та з'ясувати методи перекладу, які були використані.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних **завдань**:

- дослідження теоретичного аспекту теорії номінації та ономасіології;
- визначити етапи становлення ономасіології як частини мовознавства;
- дослідити міфонім як один із видів онімів у художньому дискурсі;
- проаналізувати підходи науковців до класифікації міфологічних одиниць;
- визначити шляхи та методи перекладу міфологічного ономастикону на українську мову.

Основним **об'єктом** дослідження стали міфоніми які представлені у трилогії Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів».

Предметом аналізу слугували семантичні особливості міфологічного ономастикону у триголії Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів» а також шляхи відтворення онімів в українській мові.

Матеріалом дослідження слугували 100 речень та 150 міфічних одиницями в романі-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів: Хранителі Персня».

Наукова новизна дослідження визначається тим, що у мовознавчому дискурсі повне дослідження міфологічного ономастикону на прикладі художнього тексту було проведено вперше. Крім того, дослідження включає класифікацію міфонімів та аналіз їх способів перекладу на українську мову з англійської.

Практичне значення висновків та матеріалів даного дослідження обумовлюється можливістю використання результатів у підготовці теоретичних та практичних курсів з мовознавства та лексикології; результати дослідження можуть бути використані також під час практичних занять із літературою ономастики. Крім того, отримані матеріали можуть використовуватись під час аналізу художніх текстів, а також у перекладацькій діяльності.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота з перекладу складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, трьох списків використаних джерел, додатку і резюме англійською мовою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МІФОЛОГІЧНОГО ОНОМАСТИКОНУ В МОВОЗНАВСТВІ: ПРОБЛЕМАТИКА, ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

1.1 Періодизація ономасіологічних досліджень в лінгвістиці

Існують різні підходи до визначення ономасіології та її ролі в мовознавстві. Відповідно до одного з підходів, запропонованих Кубряковою, сучасна лінгвістика має статус поліпарадигмальності. З одного боку, домінують інтеграційні тенденції й формується нова конструктивна парадигма наукового знання, що синтезує підходи. З іншого боку, не зважаючи на фактичні процеси інтеграції та зближення позицій різних шкіл, кожна з них демонструє унікальні шляхи розвитку ті різні предметні області дослідження, таким чином перетворюючись на окрему парадигму наукового знання [38:59]. В цьому контексті, ономасіологія не є виключенням. Згідно з вищеописаним підходом, ономасіологія знаходиться в тій течії мовознавства, яка на даному етапі визнається загальноприйнятим розумінням природи та ролі лінгвістичної науки. Мова йде про антропоцентричну інтерпретацію мовознавства, за якої лінгвістика є способом дослідження того, як людина використовує мовні інструменти. Мова визначається лише через її важливість та роль для людини [26:108]. Антропоцентрична парадигма визначення ономасіології дозволяє подивитися на цей розділ лінгвістики як на сферу наукового знання, що аналізує роль та закономірності становлення та розвитку власних назв в рамках користування людиною мовними інструментами.

В той же час існує словоцентрична парадигма лінгвістичної науки, що інакше визначає ономасіологію та її місце в контексті мовознавства. Відповідно до даного підходу, ономасіологію можна визначити як сферу наукового знання, що вивчає власні назви на словесному рівні, не

враховуючи їх функціональну важливість для людини. Слід зазначити, що саме в рамках даної парадигми відбулось зародження і розвиток ономасіології як науки [28:57].

На даний час, словоцентрична парадигма ономасіології поступово змінюється антропоцентричною парадигмою. Зважаючи на це, основні **завдання ономасіології** можна сформулювати наступним чином:

1. пошук закономірностей концептуалізації та категоризації людського досвіду,
2. встановлення кореляції знання та значення певних лексичних одиниць;
3. когнітивна інтерпретація цілісного поняття акту номінації та умов його здійснення;
4. поняття ономасіологічної структури вторинних одиниць номінації та відображення у результатах номінації змін у концептуальній картині світу мовного колективу до питань варіювання номінацій у лексичній структурі тексту [49:333].

Безумовно, приймаючи до уваги настільки широке коло завдань, які стоять перед ономасіологією як сферою наукового знання, стало необхідним виокремлення наступних напрямків ономасіології, а саме:

- семантико-структурний;
- функціональний, текстово-комунікативний;
- когнітивний [66:228].

Для того щоб повністю описати сучасні тенденції щодо визначення ролі та завдань ономасіології, слід також зазначити найбільш перспективні можливі варіанти розвитку даної сфери наукового знання. Бельгійський лінгвіст Д. Хейраатс визначає наступні тренди, що визначатимуть розвиток ономасіології протягом найближчого майбутнього, а саме [82:362]:

1. розрізнення структурної та прагматичної ономасіології;
2. розрізнення кількісних та якісних аспектів лексичних структур;
3. розрізнення реферативного та нереферативного типів значення;

4. розрізнення лексикогенетичних та соціолексикологічних механізмів;

5. розрізнення синхронічної та діяхронічної ономасіології.

Сучасні особливості ономасіології тісно пов'язані з історичним шляхом становлення даної сфери наукового знання. Як уже зазначалося, на період становлення та розвитку ономасіології як науки припадає також період домінування словоцентричного підходу в лінгвістичній науці. Тим не менш, передумови появи ономасіології в якості окремого розділу мовознавства були закладені ще раніше. Наприклад, слід згадати філософію мови в Давній Греції, а саме Платона та Аристотеля [19:13]. Саме їх турбували питання фразо- та словотворення, та саме з їх філософських робіт слід починати дослідження становлення ономасіологічного напрямку. В зв'язку з цим, слід виділити наступні етапи створення ономасіології: етап зародження (античність, Середні віки та епоха Відродження), етап становлення (Новий час та XIX ст.) та сучасний етап [19:14]. Як ми бачимо, власні назви та закономірності їх створення турбували людство починаючи з епохи античності. Також, дана періодизація історії ономасіології дозволяє побачити, що етап становлення цієї науки розпочався одночасно з описом та початком використання наукового методу як такого.

Очевидно, ті елементи мовознавства, які можна було би віднести до ономасіології, виникли набагато раніше, аніж ономасіологія була виокремлена в унікальну дисципліну мовознавства. Таким чином, першим науковцем, хто використав термін “ономасіологія” був А. Цаунер у 1903 році. Він зазначав, що, на відміну від семасіології, ономасіологія має за мету встановлення позначення, яке має мова для позначення певного поняття [88:338]. Після роботи Цаунера, ономасіологія була визнана міжнародною лінгвістичною спільнотою.

Наступного прориву в процесі становлення ономасіології довелося чекати більш ніж 50 років. Незважаючи на те, що дана сфера наукового знання була вже визнана окремою дисципліною, бракувало систематичного

викладення наукових методів та інструментів, що використовувались би при дослідженнях, пов'язаних з ономасіологією. Подальший розвиток ономасіології як наукової дисципліни тісно пов'язане з іменем чеського дослідника-лінгвіста М. Докуліла. Поза будь-яким сумнівом, саме йому вдалося в певній мірі систематизувати той масив знань, що наукове товариство змогло акумулювати протягом ХІХ- першої половини ХХ століття та запропонувати шляхи подальшого розвитку даної дисципліни. Для того щоб вірно оцінити вклад М. Докуліла у розвиток ономасіології, слід також зазначити, що його монографія 1962 року носить неофіційну назву “маніфест ономасіології” [49:334]. У даній роботі дослідник обґрунтовує думку, що правила номінації, що притаманні певній мові, визначають процес обробки картини позамовного об'єкта, що сприймається людини. Відштовхуючись від даної тези ми бачимо той вплив, який чинили та продовжують чинити когнітивний метод та антропоцентричний підхід на процес становлення ономасіології [47:205]. Тим не менш, як зазначає Докуліл, якщо вищезгадані правила є унікальними для кожної окремо взятої мови, фундаментальні та концептуальні основи процесу номінації є універсальними та не залежать від мови. Таким чином, процес номінації є нічим іншим, ніж категоризація певного позамовного об'єкта відповідно до певного елемента людського досвіду [73:37].

Приймаючи це до уваги, завданням ономасіології є вивчення та аналіз правил та концептуальних основ процесу номінації, що включає в себе пошук тих явищ людського досвіду, що визначають цей процес. Дана таза стала визначальною в контексті становлення ономасіології як наукової дисципліни [71:230].

Не зважаючи на те, що завдяки монографії М. Докуліла, ономасіологія остаточно виділилась із семантики і отримала свій чітко сформульований предмет та методи, наступне пожвавлення наукової активності в сфері ономасіології відбулось лише у другій половині 70 х років ХХ століття [49:335]. Саме у 1977 була опублікована колективна монографія з

ономасіології, до створення якої долучились такі відомі дослідники, як Б. О. Серебренніков, А. А. Уфимцева, В. Г. Гак, Г. В. Колшанський, В. М. Телія, О. С. Кубрякова та інші лінгвісти. Саме ця фундаментальна для даної наукової дисципліни праця остаточно закінчила процес систематизації наукового знання з ономасіології, розпочатий Докулілом раніше. На сторінках двох томів, авторам вдалося детально розібрати особливості процесу номінації на кожному з мовленнєвих рівнів [19:88].

Ще один фактор, який безпосередньо визначає історичний шлях ономасіології як науки можливо визначити як розвиток когнітивної парадигми в контексті лінгвістики взагалі та в контексті ономасіології зокрема. Розповсюдження когнітивної парадигми означало закінчення класичної теорії номінації та перехід ономасіології у свій посткласичний стан. Як зазначає Рябко, процеси парадигматичної та синтагматичної номінації починають розглядатися з позицій когнітивної методології, в межах якої домінуючим стає вивчення мотивації [56:42].

Розуміючи особливості історичного розвитку ономасіології, стає зрозумілим її поточний стан. У сучасних лінгвістичних дослідженнях теорія номінації тісно переплітається з прагмалінгвістикою та когнітивною лінгвістикою, що надає змогу по-новому поглянути на різноманітні одиниці та типи номінації на матеріалі конкретного номінативного поля з позицій повсякденно-когнітивної та науково-когнітивної номінації [49:334]. До того ж, на сучасному етапі дослідження номінації акцент вивчення змістився від назв предметів до дослідження процесів номінації в цілому. У фокусі уваги опинилася вся номінативна діяльність як процес народження імені для позначення тих або інших об'єктів оточуючого нас світу. Сфера аналізу розширилася до рівня комунікативної ситуації.

Останнім часом активізувалося дослідження особливостей номінації у публіцистиці. Саме у мові засобів масової інформації досить помітно і на досить короткому часовому відрізку посвідчуються зміни, що відбуваються в суспільстві. До того ж, використання засобів масової інформації в якості

джерела дозволяє розуміти, адаптацію та трансформацію мови, якою користуються в буденному житті [79:258].

Взагалі, сучасній ономазіології притаманні ті ж особливості, що й іншим сучасним розділам лінгвістичної науки, що активно розвиваються: інтердисциплінарність, широке використання наукових методів, та велика кількість підходів. З іншого боку, сучасні тенденції розвитку ономазіології свідчать про те, що акцент у дослідженнях зміщується від дослідження окремих лінгвістичних феноменів до аналізу ономазіології в цілому.

1.2 Теоретичне обґрунтування міфоніму як мовознавчого поняття

Таке явище, як міфонім, неможливо розглядати поза контексту міфології як сфери людської творчості та міфу як літературного твору. Слід зазначити, що поняття “міфологія” має два значення. По-перше, “міфологія-наука, що вивчає міфи (їх виникнення, зміст та розповсюдження)”. По-друге, міфологія може розумітися як галузь культури, що притаманна докласовому та раньокласовому суспільству, яка репрезентує фантастичне уявлення людини стосовно світу, природи та її законів, а також фундаментальних проблем людського буття [41:39].

Як і будь-яке лінгвокультурне явище, міфи поступово видозмінювалися протягом свого історичного шляху. Річ у тому, що будь-який міфологічний твір складається з двох рівнів: зовнішнього (образного) та внутрішнього (понятійного). Поступово, зовнішній рівень зменшувався, у той час як внутрішній рівень збільшився. Таким чином, розвивалися філософія та обрядовість, які тісно перепліталися з міфологією [63:150].

В рамках даної роботи, міфологія буде розглядатися як сукупність міфів, переказів, оповідей або літературно оформлений міф. З точки зору ономазіології, важливим саме походження міфів, і явища навколишнього світу, які спонукали людей стародавнього періоду до створення міфологічної моделі світу. В цьому контексті, існує дві основні теорії: “солярна теорія”

Мюллера, відповідно до якої зміст міфологічних структур пояснюється обожнюванням нашими предками явищ природи та, особливо небесних світил [7:10]. Відповідно до іншої теорії, що належить Куну, поштовхом до розвитку міфологічних моделей послужила гроза та інші метеорологічні явища.

Міфологія мала величезний вплив на європейську авторську культуру, особливо протягом XIX століття [7:14]. Мова йде про міфологічну школу, яка виникла в рамках загальноєвропейського романтизму. Такі представники течії романтизму як Ф. Шеллінг та брати Август та Фрідріх Шлегель зазначали, що міфи є “природною релігією” та були необхідною умовою для виникнення мистецтва. Протягом цього періоду, основним напрямом дослідження міфології була так звана “символічно-міфологічна школа”. Основними її представниками були такі дослідники як Крайцер, Готфрід, Міллер, Швенк та Вельке [7:19]. Основну ідею даної школи висунув Крайцер, за якої міфологія є символічним вираженням природних явищ, таких як сонце, небо, світ, та змін пір року. Такими чином, міфологія є низкою символів. Різні народи по-різному трактують релігійно-міфологічні ідею, але, у той же час, ці ідею походять від спільного міфу.

Більше того, праці Крайцера заклали основу для розвитку міфологічної школи у фольклористиці [42:122]. Крайцер та його послідовники вважали що в основі мотивів народної міфології лежить таємна релігійна символіка, що представляла собою таємне знання, що передавалася із покоління в покоління серед жерців.

Подальшим етапом розвитку досліджень в області міфології стала порівняльно-міфологічна школа. Її засновники, Вільгельм та Якоб Грімм, вважали, що всі народи, що входять до індоєвропейської групи, раніше формували єдине плем'я. Саме цим вони пояснювали спільність таких явищ, як епічна пісня, легенда та інші [42:122]. Основною працею даної школи стала “Німецька міфологія”, випущена у 1835 році.

Ідея про спільний “мономіф” спонукала представників даної школи шукати елементи мономіфу у народних обрядах, віруваннях, жанрах усної творчості та інших елементах народного спадку. Проаналізувавши знання, акумульовані лінгвістичних, археологічних та етнографічних досліджень, Грімм прийшов до висновку, що релігія та міфологія були дуже тісно пов’язані протягом стародавньої історії людства [20:334].

Даючи дефініцію поняття “міф”, слід розуміти, що цей термін отримав дуже широке трактування в ХХІ столітті. В сучасній інтерпретації, міф слід розуміти як вигадку. Якщо трактувати міф в більш вузькому сенсі, міф, як зазначає Р. Барт, це будь який вислів що має “сміслову надбудову. Також, міф може бути зведений до міфологічного образу або ситуації, що безпосередньо пов’язаний з міфологічним ім’ям [7:34].

Беручи до уваги велику кількість можливих пояснень того, що можа вважати міфом, саме тлумачення Головаскера можна назвати найбільш доцільним [20:332]. Він вважає, що міф- це спосіб тлумачення навколишнього світу, до якого вдаються розум людини якщо логіка була неспроможна пояснити ці явища. Таким чином, було б недоцільним вважати, що міф є продуктом інфантильної форми мислення [45:28].

Коли мова йде про те, що називати міфонімом, слід сказати про певну різношорсність термінологічного апарату. Словник ономастичної лексики містить наступне тлумачення даного поняття: “Міфологічне власне імя (міфонім) – назва вигаданого об’єкта в будь-якій сфері ономастичного простору в міфах і казках”. Тим не менш, міфонім можна описати як власну назву будь-якого міфологічного предмету. У той же час, міфологічний предмет - це суб’єкт, що є елементом текстової структури твору будь-якого фольклорного жанру, який володіє сукупністю смисловирізнювальних ознак, що утворюють його інваріантний початок, має одну (або кілька) номінацій, у яких відображаються найбільш суттєві ознаки предмета [20:335].

Для кожного міфологічного предмета існує певний номінаційний простір в рамках семантики тексту. Номінаційний простір міфологічного

предмета – це комплекс усіх номінацій, що зустрічаються у фольклорному номінальному просторі і служать для позначення одного і того ж персонажа.

Таким чином, кожен міфологічний предмет може декілька номінацій, що ставить перед лінгвістами проблему виокремлення та аналізу цих значень. Це питання є одним з найбільш складних в сучасній лінгвістиці саме по причині невизначеності галузі дослідження ономасіології [66:115]. Більше того, можна стверджувати, що в основі найменування міфічних предметів та в основі найменування предметів реального світу лежать різні закономірності. Взагалі, виокремлюють наступні принципи відображення цільових настанов мисленнєвої діяльності людини:

- 1) три класи слів: загальні назви, власні назви або імена кількісні;
- 2) власні імена виникають разом із суспільством;
- 3) сучасна теорія номінації відрізняється від стародавньої;
- 4) міфонімічний простір становлять дві групи імен: міфоантропоніми, міфоперсоніми;
- 5) основні поняття теорії міфічної номінації – “міфонім”, “міфологічний предмет”, “номінаційний простір міфологічного предмета” [20:335].

Зважаючи на це, сучасна лінгвістика на даний момент не спроможна (у деяких випадках) визначити семантику оніма (тобто власної назви). Наприклад, В.А. Вересаєв стверджує що у свідомості народу, імена міфологічних персонажів мають власне значення, звязуючись з логіко-предметними рядами лексики уявних об'єктів та окремих характеристик [11:17].

Таким чином, особливу увагу слід приділити цьому зв'язку, який виникає між міфонімом (власною назвою) та предметом, який він називає.

У сучасних лінгвістичних дослідженнях неодноразово робились спроби класифікації власних назв. Такі вчені як В. Бондалетов, М. Морозова, В. Петрунина, М. Шарашова, А. Реформатський, А. Смирницький, А. Суперанська досліджували це питання у своїх роботах.

Безсумнівно, всі схеми суттєво відрізняються своїм підходом до класифікації онімів, а також задачами та інструментами. Немає єдиної думки відносно прізвиськ, псевдонімів, кличок.

Широко відомою є загальна класифікація онімів А. Суперанскої, в якій можна виділити наступні групи власних назв, що відносяться до периферії художнього тексту [64:205]:

1. назви неживих предметів:

- a. **назви засобів пересування** (пароплавів, космічних кораблів, літаків): *The Wright Flyer, Air Force One, Ariel, Admiral, Titanic, Achille Lauro, Adventure Galley, Aelus*;
- b. **назви фірмових брендів** (ця група займає проміжну позицію між загальними і власними назвами): *Adidas, Pepsi, Loreal, Samsung, Lego, Bosch, BMW, Apple, Estee Lauder*;

2. власні назви комплексних об'єктів:

- a. **назви закладів, організацій, установ:** *Unites Nations, Fund (IMF), International Labor Organisation, PETA, Education without Borders, International Police Organisation, Council of Europe*;
- b. **назви періодичних видань:** *The Huffington Post, Deutsche Welle, The New York Times, Vogue, Kyiv Post, The Forbes*;

3. назви свят, урочистих подій, заходів: *New Year, Easter, Halloween, International Women's Day*;

4. назви творів літератури і мистецтва: *The Fellowship of the Ring, The Dark Half, A Clockwork Orange, The Moonstone, Devine Comedy, Alice in Wonderland*;

5. документоніми – назви документів, актів, законів: *Human Rights Declaration, The Emancipation Proclamation, , Molotov–Ribbentrop Pact*";

6. фалероніми – назви різноманітних нагород: *ICC World Cup, Grammy Awards, Tony Awards, Oscar Awards, Nobel Prize, Super Bowl*.

Цікавим є також підхід Н. Максимчук до класифікації власних імен, яка виділяє наступні тематичні групи [43: 213]:

1. **хрононіми** (назви різного роду подій – війн, битв, повстань, військових операцій, революцій): *World War Two, October Revolution, Herero Wars, the Mexican Revolution., the Georgian-Ossetian Conflict, Red Cloud's War, Negro Rebellion*;
2. **політоніми** (назви органів влади, державних і суспільно-політичних організацій, партій, рухів): *Secretary of State, Federal Government of the United States, House of Representatives, the Republican Party, the Democratic Party*;
3. **хремотоніми** (об'єднання широкого ряду назв предметів матеріальної і духовної культури: пам'ятників архітектури і мистецтва, споруд, транспортних засобів, друкованих видавництв і т.д.): *The Berlin Wall, Statue of Liberty, Great Sphinx Of Giza, The Statues Of Mount Nemrut*.
4. **літературні імена**(імена літературних персонажів і назви літературних творів): *Aragorn, Legolas, Fellowship of the Ring, Harry Potter, Alice in Wonderland, The Moonstone*.

Ще один підхід до класифікації власних назв запропонував відомий український лінгвіст М. Кочерган [36: 187]:

1. **антропоніми** – одиничні власні імена або сукупність власних назв, що ідентифікують людину. У ширшому сенсі це ім'я будь-якої персони – вигаданої або реальної: *John* – 'Джон', *Edgar* – 'Едгар'.
2. **топоніми**– географічні назви: *the Caucasus*– 'Кавказ', *the Pacific Ocean* – 'Тихий океан', *the Dnipro* – 'Дніпро', *England* – 'Англія', – 'Париж'.
3. **теоніми** – назви божеств: – *Zeus* - 'Зевс', *Athena* – 'Афіна', *Perun* – 'Перун', *Svarog* – 'Сварог', *Volos* – 'Волос'.

4. **зооніми** – клички тварин: *Rex* – ‘Рекс’ (кличка собаки), *Pussy* – ‘Пуссі’ (кличка кішки).
5. **астроніми**– назви небесних тіл: *the Mars* – ‘Марс’, *the Earth*– ‘Земля’.
6. **космоніми** – назви зон космічного простору і сузір’їв: *Taurus* – ‘Телець’, *Cancer* – ‘Рак’, *the Milky Way* – ‘Чумацький шлях’;
7. **хрононіми** ("квасівласні імена") – назви відрізків часу, пов’язані з історичними подіями: *Middle Ages* – ‘Середньовіччя’, *Thirty Years' War* – ‘Тридцятилітня війна’, *The Mesozoic Era* – ‘Мезозойська ера’.
8. **ідеоніми** – назви об’єктів духовної культури: *Torah* – ‘Тора’, *Quran* – ‘Коран’;
9. **ергоніми** – назви об’єднань людей: товариства, організації тощо: "*Pierre Cardin*", "*Lady Braska*", "*Reporter*", "*Adidas*", "*Megasport*", "*Стокер*", "*Тем-а-тем*."
10. **гідроніми**– назви водоймища (річки, озера, ставка, моря, болота): *the Thames* – ‘Темза’, *Potomac river* – ‘Потомак’, *Dnepr river* – ‘Дніпро’.
11. **етноніми** – назви народів, етнічних груп: *Congolese*– ‘конголезці’, *Moldovan* – ‘молдавани’, *Belorussian* – ‘білоруси’, *Bosnian* – ‘боснійці’.

Науковець І. Крюкова пропонує наступну класифікацію власних назв за принципом об’єкта номінації [37: 269]:

1. **назви підприємств (ергоніми):** *Kylie Cosmetics*, *Amazon*, *Apple*, *Estee Lauder*, *Hyatt Regency*;
2. **назви засобів масової інформації (гемероніми):** *Australian Associated Press (AAP)*, *The Canadian Press*, *Ritzay*, *The Press Association*;
3. **назви свят і урочистостей (геортоніми):** *Victory Day*, *International Women's Day*, *Mother's Day*;

4. **назви товарних брендів (прагмоніми):** *Chanel, Vetements, Zara Home, Hermes, Prada, Michael Kors;*
5. **назви марок транспортних засобів (порейоніми):** *Mercedes Benz, Aston Martin, Bentley, BMW, Lexus, Porsche;*
6. **назви художніх творів (ідеоніми):** *“Alice in Wonderland”, “Harry Potter”, “Woman in White”, “Brave New World”, “Paradise Lost”, “The Kite Runner”.*

1.3 Основні способи перекладу міфонімів

Як відомо, якісний переклад не є можливим без широкого застосування фонових знань. Саме з цього випливають основні труднощі перекладу міфонімів: необхідно приймати до уваги не лише конкретизований міфологічний предмет, але й застосовувати набагато ширший міфологічний контекст [22:231]. Без цього контексту, втрачається національна специфіка окремого народу, до творчості якого належить міф.

Більше того, як зазначалося раніше, специфіка міфологічного світосприйняття полягає у тому, що міфологічні моделі різних народів тісно пов'язані один з одним. Це призводить до того, що перекладач повинен приймати до уваги не тільки міфологічну спадщину народу, до творчості якого належить міф, але й розуміти культурний зв'язок цього міфу з міфологіями інших народів [22:322]. Найяскравіший приклад - зв'язок грецької та римської міфологій, де пантеони богів та центральні міфи буквально повторюють один одного.

До того ж, правильно визначати та розуміти граматичні форми, категорії та конструкції - одна з основних вимог до перекладача та якісного перекладу міфонімів. Отже, перекладач повинен володіти як технічними навичками перекладу, так і вичерпно усвідомлювати лінгвокультурний контекст даного міфу [56:340].

Якщо окремо розглядати випадок перекладу з англійської мови на українську, з'являється проблема того, що структурні типи цих мов відрізняються. В англійській, граматичні відношення передаються вільними граматичними морфемами, коли як в українській- зв'язаними.

Безумовно, різниця між англійською та українською полягають не лише в типах морфем. Наприклад, англійська мова містить такі особливості, як герундій, дієслова груп Continuous, Perfect, складні підметові та додаткові інфінітивні конструкції [15:192]. З іншого боку, українська має дієприслівники, категорії роду іменників та інше. Але відмінності на цьому не закінчуються. Побудова речень теж істотно відрізняється. На відміну від української, в англійській порядок членів речення значно фіксованіший.

Зважаючи на таку велику кількість труднощів, деякі перекладачі вдаються до найпростішого типу перекладу- граматично буквального, порушуючи граматичні та жанрово-стильові норми перекладу [15:194]. Більше того, такий підхід до перекладу може вилитись у викривлення оригінального смислу оригіналу.

Перестановка, заміна, додавання, вилучення та комплексна трансформація формують комплекс заходів, які можна застосувати з метою того, щоб коректно передати зміст оригіналу та адаптувати до норм мови та зробити його адекватним [29:194].

Змістове наповнення та структурні особливості мовної одиниці та її статус, природа, та її лексичне значення визначають переклад цієї мовної одиниці, будь це слово, словосполучення речення чи цілий текст. Таким чином, можна виділити наступні критерії, що визначають спосіб перекладу різних мовних одиниць [9:54]:

1. форма передачі (або збереження) зовнішньої структури мовних або змістових одиниць оригіналу в перекладі;
2. рівень повноти відтворення значення або змісту мовних одиниць оригіналу в перекладі;

3. спосіб відтворення форми, структури і значення мовних одиниць оригіналу засобами мови перекладу;

4. повнота відтворення певного значення (наприклад, лексичного чи функціонального) мовних одиниць мови джерела мовою перекладу;

5. спосіб або форма презентації мовлення (тексту чи дискурсу) та його змісту й структурно-стилістичних особливостей у мові перекладу.

На додаток до граматично буквального перекладу, існує багато інших видів. Розглянемо більш детально художній переклад. Його можна назвати основою національно-літературного перекладу[33:248]. Його важлива роль пояснюється тим, що він служить посередником між літературами та забезпечує міжкультурний обмін серед народів. Безумовно, він є набагато важчим у порівнянні з граматично буквальному перекладі, адже вимагає досконале розуміння не тільки культури народу, до творчого спадку якого належить миф, але й брати до уваги особливості власної культури [1: 68].

Таким чином, якісний художній переклад повинен бути орієнтований на досягнення комунікативно-функціональної ефективності. Це означає, що художній переклад повинен орієнтуватися на читача. Для того, щоб аудиторія коректно сприйняла переклад, необхідно орієнтуватися на еквівалентний переклад. Безумовно, деякі власні назви належать до безеквівалентної лексики. Слід зазначити, що це не означає, що їх неможливо коректно перекласти. Якщо застосовувати комунікативно-функціональний підхід до перекладу безеквівалентної лексики безумовно враховує специфіку власних назв[34:469].

При перекладі стилістично маркованої лексики з національно-культурним компонентом значення підбір адекватних еквівалентів цих мовних одиниць реалізується на основі трьох формально-орієнтованих принципів:

1. принцип збереження графічної форми;
2. принцип звукової подібності;
3. принцип графічної подібності

Принцип **збереження графічної форми** користується популярністю серед перекладачів в країнах, що користуються латинською графікою. Сутність даного підходу полягає в прямому перенесенні власного імені з оригінального тексту в текст перекладу. При цьому, перекладач не вносить жодних змін [1:23]. При застосуванні даного принципу, власна назва стає універсальним ідентифікатором для читача, не змінюючи власної форми. Тим не менш, такий підхід може призвести до проблем в контексті міжмовної комунікації, адже носії мови можуть бути не знайомі з вимовою цієї власної назви [1:23]. Саме тому, принцип збереження графічної форми частіше за все не використовується при перекладі літературних чи художніх творів, але його часто можна зустріти при перекладі наукових текстів.

Принцип **звукової подібності** полягає в створенні максимально точного звучання власної назви, яку треба перекласти. При цьому, перекладач повинен використовувати засоби мови перекладу [27:231]. Слід зазначити що звукова форма власної назви можливо виразити на двох рівнях: на рівні алофонів і рівні фонем. Саме тому сучасна практика перекладу вимагає використання методу практичної транскрипції. Це означає, що перекладач повинен задіювати елементи транслітерації, паралельно намагаючись відтворити звучання (збереження подвійних голосних або деяких словосполучень) [27:254]. Принцип звукової подібності також ефективний в контексті вирішення складних проблем перекладу. Наприклад, бувають випадки, коли неможливо передати певну фонему вихідної мови, використовуючи лише графічні способи.

Принцип **графічної подібності** включає в себе використання методу транслітерації. Він застосовується у випадку, коли мова перекладу і вихідна мова мають графічні системи, що відрізняються. Це унеможливорює принцип збереження графічної форми при перекладі [34:286].

Також, необхідно розглянути три основних способи відтворення власних назв при перекладі, а саме транскрипцію, транслітерацію та послівний переклад.

1. **Транскрипція**- спосіб транскрипції полягає в передачі слів мови оригіналу на мову перекладу їх звукової форми, а не літерного складу. В контексті літературного доробку Толкіна, виникає проблема того, що далеко не все в транскрипції можливо формалізувати, особливо в комплексних, великих творах, що містять елементи з різних мов [53:155]. Таким чином, норми транскрипції не можуть бути цілком уніфіковані.

2. **Транслітерація**- спосіб транслітерації полягає в передачі слова мови оригіналу на мову перекладу використовуючи відтворення його графічної форми (літерного складу слова) [53:23]. При цьому, перекладені слова не можуть передати вимову оригіналу, а лише особливості її орфографії. Часто транслітерацію та транскрипцію об'єднують під терміном "транскодування". Це найпростіший та, у той же час, найбільш розповсюджений спосіб перекладу.

3. **Дослівний переклад** - використовуючи цей спосіб перекладу, перекладач відшукує у мові перекладу відповідні варіанти, які дадуть змогу передати семантичну структуру слова мови оригіналу [53:144]. Часто, переклад певих лексем зводиться до відтворення лінгвістичної форми лексеми, що включає в себе структуру та звукове оформлення слова.

1.4 Особливості художнього дискурсу та творчий доробок Дж. Р. Р. Толкіна

Точний переклад власних назв неможливий поза літературним дискурсом, який оточує текст. Текст став об'єктом наукового дослідження лише у ХХ столітті, та розуміється як результат мовленнєвої діяльності людини. Існує два основних підходи до вивчення тексту: широкий та вузький. Відповідно до вузького підходу, текст слід сприймати як систему окремих одиниць, які необхідно досліджувати через міжфразовий зв'язок, композицію та структуру тексту. У той же час, в широкому розумінні, текст

представляє собою цілісну знакову форму організації мовлення. З цієї точки зору, текст є дискурсом.

Автором терміну “дискурс” є З. Харріс, опублікувавши статтю “Аналіз дискурсу” у 1952 році [19:63]. Філософський погляд на дискурс представляє Ю. Хабермас, розуміючи під дискурсом покладений неупереджений аналіз дійсності через діалог.

До кінця 70-х років поняття “текст” та “дискурс” не розмежовувались. Дослідники Е. Беневіст та Т. ван Дейк були першими, хто почали відходити від ототожнення цих термінів. Наприклад, Е. Беневіст вказував, що дискурс є мовленням, яке неможливо відділити від мовця [21:150]. У той же час, Т. ван Дейк вважав, що дискурс представляє собою різні види актуалізації тексту, що, у свою чергу, є абстрактною конструкцією. В цьому випадку, необхідно брати їх до уваги екстралінгвістичні чинники для якісного аналізу тексту.

З одного боку, в сучасній лінгвістичній науці не існує однозначного визначення поняття “дискурс”. У той же час, традиційно термін “дискурс” означає текст, який одночасно був створений в результаті цілеспрямованої соціальної дії, і є комплексом мовленнєвих, мовних, прагматичних, соціокультурних, прагматичних психічних, та інших факторів. Велика кількість дослідників, як західних (В. Кох, Е. Беневіст, А. Греймас, П. Серіо, Ж. Курте, Ч. Філлмор, Т. ван Дейк та ін) так і з СРСР (О. Мороховський, В. Звєгінцев, М. Дворжецька, В. Григор’єва) пропонували власні варіанти тлумачення терміну “дискурс”. Наприклад, О. Мороховський вважав, що дискурс слід розуміти як послідовність взаємопов’язаних висловлювань [21:150]. Слід сказати, що Мороховський пропонує сімпістичне тлумачення дискурсу, пропонуючи під цим поняттям розуміти два або декілька речень, що перебувають у смислового зв’язку. З іншого боку, М. Дворжецька пропонує ширше трактування, вважаючи що дискурс може розумітися як певна мовленнєва діяльність у певній комунікативній сфері. Як ми бачимо, ті трактування поняття “дискурс”, які пропонує сучасна лінгвістична наука, не можуть дати вузьке розуміння цього поняття.

Беручи це до уваги, В. Григор'єва пропонує три основні стадії вживання терміна “дискурс”:

1. власне лінгвістичне, де дискурс бачиться як мовлення, вписане у комунікативну ситуацію, як вид мовленнєвої комунікації, як одиниця спілкування;
2. поняття дискурсу, що використовується у публіцистиці та сягає праць французьких структуралістів (М. Фуко);
3. дискурс, що використовується у формальній лінгвістиці, яка намагається ввести елементи дискурсивних понять в арсенал генеративної граматики (Т. Райнхарт, Х. Капм) [64:34].

Безумовно, коли мова йде про художню літературу, мається на увазі художній дискурс. В цьому випадку, формується трикутник діалектичних відносин письменник - художній твір - читач. Слід також розуміти, що в даній системі взаємодій художній твір є інструментом спілкування письменника з читачем. Тим не менш, письменник взаємодіє з читачем в тому числі і безпосередньо, минуючи художній твір. Читач також має можливість спілкуватися з письменником поза художнього твору. Отже, поза цими взаємодіями, неможливо уявити формування художнього дискурсу.

Для того, щоб зрозуміти специфіку художнього дискурсу, треба брати до уваги мовленнєву діяльність мовця. Вона полягає у дискусійній діяльності мовця, що лежить поза межами тексту і робить практично неможливим трактування художнього твору в контексті особливого типу дискурсу. Тим не менш, величезну роль грає трикутник “письменник - художній твір - читач. В даному випадку, художній дискурс має розумітися як процес взаємодії читача і художнього тексту. Необхідно наголосити, що художній дискурс є лише одним із компонентів процесу художньої взаємодії, будучи особливою формою художньої реальності. Вона, в комбінації з дискурсами художнього автора та читача, формує принципово нову форму дискурсу. Саме цей дискурс і є художнім.

Приймаючи це до уваги, необхідно проаналізувати творчий спадок Джона Рональда Руела Толкіна та той художній дискурс, що сформувався навколо цього спадку. Творчий доробок Дж. Р. Р. Толкіна можна умовно розділити на дві частини: твори, що були опубліковані за його життя, та твори, що побачили світ після смерті письменника, за участі його сина Крістофера Толкіна. Безумовно, основу творчого спадку автора складають фентезійна казка “Гобіт, або Туди і Звідти”, опублікована у 1937 році, трилогія “Володар Перснів” 1954-1955 рр., та “Сильмариліон”, що був опублікований вже після смерті Дж. Р. Р. Толкіна у 1977 році [87:12]. Ці твори формують так званий “Легендаріум” - літературну колекцію легенд, об’єднані спільною міфологічною системою, описуючи один уявний світ. Саме завдяки цим текстам Толкіна називають “королем фентезі”, адже саме у них автор показав основні еталони жанру.

Слід також сказати, що літературний спадок Дж. Р. Р. Толкіна не обмежується ані “легендаріумом” Середзем’я, ані прозою взагалі. Насправді, Толкін протягом свого життя опублікував лише один твір, що стосувався “легендаріуму”, не враховуючи “Володаря перснів” та “Гоббіта...”. Мова йде про збірку дитячих віршів “Пригоди Тома Бомбадила”, випущену у 1962 році. Більше того, персонажі збірки існували задовго до появи персонажів “легендаріуму” та були включені до нього постфактум. Взагалі, починав відомий автор з поезії [87:73]. Більше того, Толкін залишив величезну кількість зразків епістолярного жанру, а також пояснювальний матеріалів, приміток та довідок, що стосувалися його роботи над текстами “Легендаріуму” та іншими творами. Більшість цих матеріалів побачили світ зусиллями його сина, Крістофера.

Джон Рональд Руел Толкін належав до цілої плеяди письменників, що сформували професорський літературний клуб “Інклінги”. До нього, наприклад, також належав автор “Хронік Нарнії”. Ці два письменники мали взаємний вплив один на одного: як в “Хроніці Нарнії” так і “Володарі

перснів” прослідковуються спільні релігійні, міфологічні та фольклорні мотиви [87:51].

До джерел натхнення Дж. Р. Р. Толкіна слід віднести в першу чергу міфологію північних народів Європи (у першу чергу, кельтську, саксонську, північногерманську та скандинавську міфології), а також середньовічний європейський епос. Річ у тому, паралельно з роботою на “Гобітом”, Толкін також працював над перекладом “Беовульфа”.

Творчість Дж. Р. Р. Толкіна є унікальним зразком успішної спроби автора створити неймовірно деталізований уявний світ, який містить в собі величезну кількість художніх тем та мотивів. Літературознавець Володимир Гаков таким чином характеризує основні твори, що формують “легендаріум” Толкіна: “усе разом є складним і водночас надзвичайно органічним злиттям багатьох жанрів: філософсько-фантастичного епосу , який охоплює всю світобудову, космологію й історію; сюжетно насиченого пригодницького «роману пошуку» і запозиченого в міфології «подорожі-кільця», а також алегоричної притчі про розтлівущу природу Влади та місце індивідууму в Історії;” [16:43]. Толкін включав також морально-релігійні, фольклорні та історичні мотиви. Наприклад, “Володар Перснів” містить велику кількість алюзій, що вказують на християнську та, особливо, біблейську тематику. До того ж, будучи науковцем в сфері лінгвістики, Дж. Р. Р. Толкін включав у свої твори велику кількість елементів з різних мов, таких як латинь, кельтські, скандинавські, та північно-германські мотиви.

Безумовно, творчий доробок такого рівня деталізованості вимагає ґрунтовного дослідження, коли мова йде про номінацію в творах Толкіна. Сам письменник дуже прискіпливо ставився до імен своїх персонажів. Прикладом такого відношення можна назвати роботу Толкіна над “Гобітом” [87:45]. Існувало декілька версій тексту з різними власними назвами місць та персонажів, які змінювались в процесі роботи автора над казкою. Більше того, у своїх листах та пояснювальних матеріалах сам автор пропонував рекомендації щодо того, як перекладати ту чи іншу власну назву.

Усі ці фактори формують той літературний дискурс, без розуміння якого стає неможливим точний переклад власних назв в творах Толкіна. Переклад також вимагає систематичних знань в області історії, лінгвістики та міфології народів північної Європи. До того ж, перекладач повинен орієнтуватися у творчому спадку Толкіна.

Висновки до розділу 1

У першому розділі даного дослідження були проаналізовані теоретичні аспекти мовознавчої дисципліни ономасіології, а також наведені основні поняття теорії номінації і періодизація ономасіологічних досліджень. Ми дійшли таких висновків:

Ономасіологія як один із напрямів у мовознавстві має міждисциплінарний характер, оскільки вона поєднує у собі аспекти багатьох лінгвістичних теорій, включаючи семіотичну теорію, словотвірну концепцію мотивації, психолінгвістичний критерій походження власного імені, а також концептуальне моделювання.

Велика кількість праць іноземних (Г. Шухардт, Р. Мерінгер, А. Цаунер, М. Докулін, Г. Шпет, Д. Хейраартс, П. Кох, А. Бланк та ін.) і вітчизняних (В. Даниленко, О. Селіванова, О. Потєбня, В. Гак, О. Кубрякова, О. Снітко, Н. Панасенко, Л. Козак та ін.) дослідників присвячена вивченню теорії номінацій.

Слід виділити наступні етапи створення ономасіології:

- етап зародження (античність, Середні віки та епоха Відродження);
- етап становлення (Новий час та XIX ст.);
- сучасний етап.

На сучасному етапі дослідження номінації акцент вивчення змістився від назв предметів до дослідження процесів номінації в цілому. У фокусі уваги опинилася вся номінативна діяльність як процес народження імені для

позначення тих або інших об'єктів оточуючого нас світу. Сфера аналізу розширилася до рівня комунікативної ситуації.

Однією із найважливіших категорій ономасіології є міфонім. Проаналізувавши теоретичний матеріал за темою, ми дійшли висновку, що у сучасній лінгвістиці не існує єдиного підходу до міфоніму. Більшість мовознавців дефінують це поняття як назва вигаданого об'єкта в будь-якій сфері ономастичного простору в міфах і казках". Тим не менш, міфонім можна описати як власну назву будь-якого міфологічного предмету. У той же час, міфологічний предмет - це суб'єкт, що є елементом текстової структури твору будь-якого фольклорного жанру, який володіє сукупністю смисловирізнювальних ознак, що утворюють його інваріантний початок, має одну (або кілька) номінацій, у яких відображаються найбільш суттєві ознаки предмета.

Що ж стосується принципів перекладу міфонімів, то вони можуть варіюватись. При перекладі стилістично маркованої лексики з національно-культурним компонентом значення підбір адекватних еквівалентів цих мовних одиниць реалізується на основі трьох формально-орієнтованих принципів:

4. принцип збереження графічної форми;
5. принцип звукової подібності;
6. принцип графічної подібності.

Що ж стосується способів перекладу одиниць міфологічного ономастикону, то основними є транскодування, а саме транскрипція і транслітерація, а також послівний переклад.

РОЗДІЛ 2

ТИПОЛОГІЯ І ФУНКЦІЇ ВЛАСНИХ НАЗВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

2.1 Сучасні підходи до класифікації міфонімів

Проаналізувавши сучасні постулати ономасіологічних досліджень, ми зробили висновок, що проблематика семантичного критерію власних назв є однією із найскладніших завдань у лінгвістиці. Мовознавці вказують, що на даному етапі недостатньо визначеності цієї галузі для ефективного вирішення цього питання. Після аналізу теоретичних постулатів стало зрозуміло, що зараз немає єдиного підходу до визначення поняття семантики оніму (тобто власної назви). Як вказує відомий лінгвіст М.Толстой, імена персонажів в міфологічних творах не мають власної семантики, оскільки у свідомості читача вони корелюються із логічними рядами уявних об'єктів і посідають відповідне місце у конкретній логіко-семантичній категорії. Значення таких міфоперсонімів можна порівняти із назвами всесвітньо відомих предметів. Єдина відмінність полягає у тому, що власні назви, що позначають імена персонажів у міфологічних творах лімітуються рамками однієї мови та культури [68:135].

Спираючись на класифікацію Є. Мелетинського, усі одиниці міфологічного ономастикону можна поділити на такі окремі категорії:

За походженням:

1. Міфоніми, які мають реальний денотат;
2. Міфоніми, які мають ідеальний денотат, тобто не мають реальних відповідностей.

За сферою функціонування:

1. Релігійні;
2. Фольклорні (використовуються у казках, легендах);
3. Літературні.

Останні можна поділити на:

1. міфоніми, які з'явилися в літературі завдяки фольклору або релігії;
2. авторські міфоніми (найбільш поширені у жанрі фентезі) [44:10].

Беручи за основу таку класифікацію, варто зазначити, що усі міфоніми трилогії Дж. Р.Р. Толкіна «Володар перснів» можна охарактеризувати так:

За походженням власні назви роману-фентезі є такими, які мають ідеальний детонат, оскільки більшість із них є оригінальними назвами, створеними письменником. Прикладами є такі міфоніми:

- a) (66) Here is the city of the Galadhrim where dwell the Lord Celeborn and Galadriel.
- b) (33) Then Elendil the Tall and his mighty sons, Isildur and Anarion, became great lords.

Якщо ж аналізувати міфоніми роману-фентезі за сферою функціонування, то їх можна дефінювати як літературні, оскільки вони використовувались у художньому творі:

(94) Besides Bree itself, there was Staddle on the other side of the hill, Combe in a deep valley a little further eastward, and Archet on the edge of the Chetwood

За класифікацією, яка наводиться у «Словнику російської ономастичної термінології» Н. Подольської, міфоніми можна поділити на такі групи міфоантропоніми (17 одиниць), міфоперсоніми (76 одиниць), міфотопоніми (49 одиниць), міфозооніми (6 одиниць), міфотітоніми (2 одиниці) [89:39].

Міфоантропоніми – ця категорія власних назв включає міфоніми, які позначають ім'я людської істоти у міфологічних творах, які читачі сприймають як такі, що реально існують:

- a) (84) 'Here,' said Elrond, turning to Gandalf, 'is Boromir, a man from the South.
- b) (67) 'Saruman the White,' answered Radagast.

- c) (85) The full tale is stated to have been written by Barahir, grandson of the Steward Faramir, some time after the passing of the King.

Міфоперсоніми – ця група власних назв є об'єднанням онімів, які вказують на ім'я персонажів, які діють у рамках міфів та казок. У трилогії «Володар Перснів», міфоперсонімами є зазвичай персонажі таких рас як гобіти та гноми, оскільки вони мають казкове походження:

- a) (87) Bilbo Baggins called it a party, but it was really a variety of entertainments rolled into one.
- b) (10) Sam Gamgee was sitting in the corner near the fire, and opposite him was Ted Sandyman, the miller's son
- c) (55) There was a younger dwarf at Gloin's side: his son Gimli.

Міфотопоніми – ця група власних назв слугує для позначення географічних об'єктів, які не існують у реальності, але читати їх сприймають як справжні у межах міфологічного дискурсу:

- a) (1) The second disappearance of Mr. Bilbo Baggins was discussed in Hobbiton, and indeed all over the Shire for a year and a day.
- b) (44) And he spoke with some authority, for he had tended the garden at Bag End for forty years, and had helped old Holman in the same job before that.

Крім того, **міфотопоніми** також можна поділити на дві групи. За тематичним принципом класифікація власних назв, що позначають географічні об'єкти у творі Дж. Р.Р. Толкіна може йти по двох лініях:

- за денотативним значенням, тобто за характером об'єктів, що позначаються (назви особливостей рельєфу, гідроніми, ойконіми),:

- a) (58) 'But what about this Frodo that lives with him?' asked Old Noakes of Bywater.
- b) (12) He works for Mr. Boffin at Overhill and goes up to the Northfarthing for the hunting.

- **за конотацією**, що асоціюється з історичними подіями, особливостями культури незалежно від характеру предмету, що позначається:

- (5) It seemed that the evil power in *Mirkwood* had been driven out by the White Council.
- (4) Some spoke in whispers of the Enemy and of the *Land of Mordor*.
- (35) They are crebain out of Fangorn and *Dunland*.

У топонімах, що виділяються за денотативним принципом, можна виділити тематичні гнізда. Назва великого об'єкта може включати в себе ряд назв дрібних об'єктів, що входять до його складу: Middle-Earth – ‘Середзем’я’, *Bag End* – ‘Торба-на-Кручі’, *Gladden Fields* – ‘Ірисова Оболонь’.

Топоніми можуть бути згруповані за допомогою одного з цих принципів в залежності від цілей їх практичного використання в лексикографічних або навчальних посібниках (назви, які виділяються з різних пластів топонімічної лексики і згруповані по денотативним принципом). Однак, відкидаючи культурно-історичний аспект, що визначає місце топоніма в фонових знаннях носіїв мови і культури, найбільш плідним, мабуть, стане **принцип асоціативності** - класифікації топонімів за їх культурно-історичними асоціаціями, коли в одну групу можуть входити імена різних за своїм характером об'єктів (гідроніми, ойконіми, ороніми,):

- (81) And near *the Gladden Fields* he was waylaid by the Orcs of the Mountains, and almost all his folk were slain.
- (36) But there is no record of the day when at last he sought *the Grey Havens*.
- (97) Some spoke of *Moria*: the mighty works of our fathers that are called in our own tongue *Khazad-dum*.
- (95) The Stoors lingered long by the banks of the *Great River Anduin*, and were less shy of Men.

Міфозооніми – дана категорія міфонімів позначає власні імена тварин, які читач уявляє реально існуючими, хоча у дійсності вони не зустрічаються:

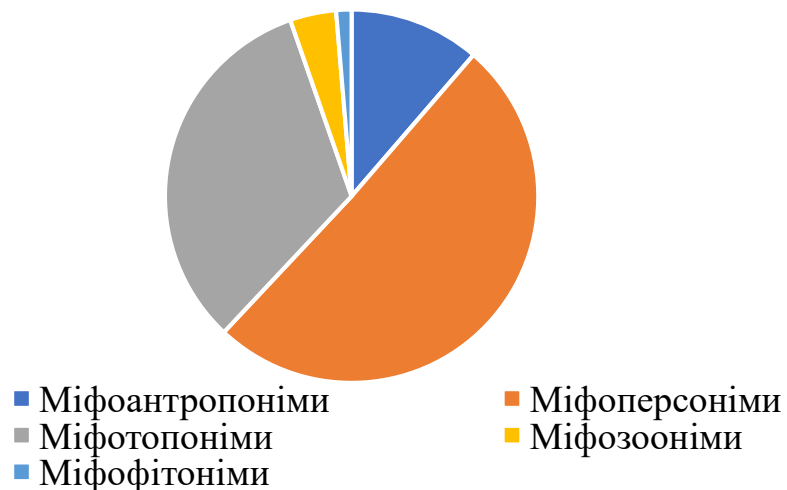
- а) (38) There are orcs and trolls, there are wargs and werewolves

Міфотопонім – власне ім'я рослини, яка фактично не існує, але людина уявляє її реальною:

- а) (53) Here ever bloom the winter flowers in the unfading grass: the yellow elanor, and the pale niphredil.

Для наглядної ілюстрації співвідношення міфонімів різних тематичних груп за класифікацією Н. Подольської, зверніть увагу на діаграму 1:

Співвідношення тематичних груп міфонімів за класифікацією Н.Подольської:

Для більш повного аналізу міфонімів у романі-фентезі «Братство Персня», ми розглянемо наступний підхід до класифікації міфологічних одиниць, який базується на структурному принципі. Таким чином, ця класифікація розподіляє міфоніми на певні категорії в залежності від їх словотворчої структуризації [12:44]. У ході дослідження проаналізовано 150 міфологічних одиниць з роману Дж. Р.Р. Толкіна «Володар пернів» і розподілено за структурним критерієм на наступні групи:

1. **Однослівні** (61 одиниці):

Isildur – ‘Ісілдур’, *Overhill* – ‘Великі Горби’, *Shire* – ‘Край’, – ‘Рівенделл’, *Mirkwood* – ‘Чорнолісся’, *Elrond* – ‘Елронд’, *Gondor* – ‘Гондор’, *Gloin* – ‘Глоїн’; *Gimli* – ‘Гімлі’, *Orodruin* – ‘Ородруїн’.

Важливо зазначити, що міфоніми, які належать до групи «однослівні» часто мають два або більше коренів. Таким чином, незважаючи на те, що власна назва є однослівною, перекладачу потрібно було враховувати семантику усіх значущих коренів.

2. **Двослівні**, які можна поділити на три підкатегорії (75 одиниць):

а. **іменник + іменник в однаковому відмінку**(47 одиниць):

Bilbo Baggins – ‘Більбо Торбинс’, *Folco Boffin* – ‘Фолько Мудрінс’, *Fredegar Bolger* – ‘Фредегар Бултбер’, *Ted Sandyman* – ‘Тед Піскун’, *Bandobras Took* – ‘Бандобрас Тук’;

б. **іменник в присвійному відмінку / іменник з конструкцією *of* + іменник** (22 одиниці):

the Witch-lord of Angmar– ‘Ангмарський чаклун’, *Land of Mordor* – ‘Мордорські землі’, *Cracks of Doom* – ‘Згубна щілина’, *Old Noakes of Bywater* – ‘дядько Нукас із Поріччя’;

с. **прикметник + іменник** (12 одиниць):

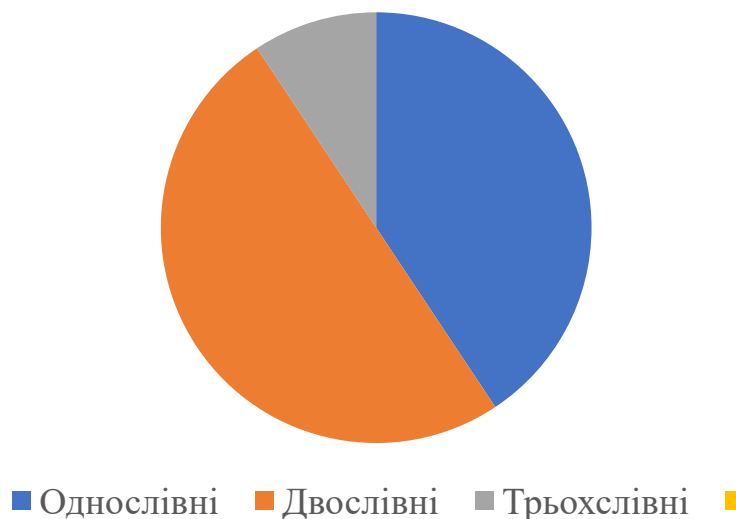
Green Dragon – ‘Зелений Дракон’, *White Towers* – ‘Білі Башти’, *White Council* – ‘Рада Мудрих’, *the Golden Perch* – ‘Золоте Сідло’, *Black Years* – ‘Темні Віки’;

3. **трьохслівні** (14 одиниць):

Old Noakes of Bywater – ‘дядько Нукас із Поріччя’, *the Red Book of Westmarch* - ‘Червона Книга Західного Краю’, *the Third Age of Middle-earth* – ‘Третя Епоха Середзем’я, *Green Hill Country* – ‘Країна Зелених Холмів’, *the Men of Westnesse* – ‘Люди Нуменору’, *the Orcs of the Mountains* – ‘гірські орки’.

Кількісне співвідношення проаналізованих за структурним критерієм міфонімів можна проілюструвати в діаграмі 2:

Співвідношення тематичних груп міфонімів за класифікацією Верещагіна Є.

Також необхідно додати, що лінгвісти погоджуються, що при аналізі міфоніму можна виокремити два рівня передачі інформації: глибинні та інформаційні структури. Спираючись на роботи В. Вересаєва, можна зробити висновок, що всі одиниці міфологічного ономастикону можна розділити на два види найменувань: номінації дискриптивні (описові) та релятивні (відносні) [11:38].

. Такої ж думки і мовознавець В. Гак, який стверджує, що будь-які предмети і явища характеризуються ознаками подвійного роду:

1. описові, які відображають зовнішні особливості об'єкта (розміри, зовнішній вигляд, будову);
2. відносні, які відображають відношення даного предмета до іншого [15:28].

Вище описані категорії міфологічного ономастикону різняться рівнем узагальнення виділених семантичних ознак, якими наділені імена персонажів. Таким чином, описові міфоніми частіше виконують функцію зовнішньої характеристики персонажу. Другий тип власних назв у міфологічних творах надає глибший та повніший аналіз персонажу та його

властивостей, проникає у глибинні структури інформації. Наявність двох видів пояснюється різною метою розповіді оповідачів, що намагаються наділити персонажа такою номінацією, яка найбільше відповідає контексту.

Аналізуючи міфоніми трилогії «Володар Перснів», а саме першої частини «Хранителі Персня», ми прийшли до висновку, що власні назви обидвох категорій присутні у романі-фентезі. Хорошим прикладом слугують імена персонажів раси гобітів та ельфів. Оскільки автор трилогії, Дж. Р.Р. Толкін, створив оригінальну систему власних назв для характеристики героїв, варто їх проаналізувати за принципом узагальнення семантичних ознак. Наприклад, міфонім *Fairbairns*, який перекладається на українську мову як «Чистопали», є назвою для одного із кланів ельфів. Проаналізувавши семантичний критерій цієї власної назви (*fair* – «красивий» або «білявий», та *bairn* – «дитина»), стає очевидним, що основною функцією даного міфоперсоніму була характеристика зовнішності персонажів. Автор підкреслює, що представники раси ельфів були білявими та блідими. Таким чином, міфонім *Fairbairns* є описовим, оскільки характеризує героя за зовнішньою ознакою. Те саме ж стосується власної назви *Chubbs* – «Рясні». Автор використовує корінь лексеми «chubby», що з англійської прикладатиметься як «повний» або «товстий». Дана власна назва є прізвищем одного із сімейства гобітів. Даний міфоперсонім можна віднести до категорії описових, оскільки він також направлений на характеристику зовнішності персонажів з таким прізвищем, а саме повноту гобітів.

Що ж стосуються відносних міфонімів, то вони також присутні у трилогії «Володар Перснів». Проілюструвати це можна за допомогою міфоніму *Folco Boffin*, український еквівалент якого звучить як «Фолько Мудрінс». Хоча важко прослідкувати за етимологією оригінальної власної назви, український переклад є показовим. Немірова перекладає *Boffin* як «Мудрінс», таким чином наділяючи даного персонажа якістю мудрості та інтелекту. Даний міфонім припадає до категорії відносних, оскільки

пропонує більш глибину характеристику персонажа, а саме людських якостей.

Важливим є також той факт, що міфоніми казкового простору мають ознаку двокомпонентності. Це можна прослідкувати в матеріальному оформленні таких власних назв. Це означає, що один онім може поєднувати у собі два елементи із різним семантичним навантаженням. Таким чином, якщо проаналізувати структуру власної назви, то часто перше слово або частина є онімом, а друга – характеризуючим словом. Таким чином, основне семантичне навантаження, яке потребує серйозного аналізу при перекладі таких власних назв, припадає на характеризуюче слово.

Дану тенденцію можна прослідкувати на прикладі власних назв із роману-фентезі «Володар Перснів:Хранителі Персня». Міфоперсонім *Frodo Baggins* (український переклад: ‘Фродо Торбинс’) є двослівною власною назвою, що називає ім’я та прізвище головного героя роману. Перша лексема, ‘*Frodo*’, є онімом без семантичного навантаження. Саме тому для перекладу українською мовою був використаний спосіб транскодування. Друга ж лексема, ‘*Baggins*’, слугує як характеризуюче слово, оскільки описує персонажа та його певні якості. Таким чином, даний міфонім носить двокомпонентний характер, де перша частина є класичним онімом, а друга – характеризуюче слово.

Підсумовуючи, міфонім є важливим компонентом художнього простору, який відіграє значущу роль у системі мови та культури. За допомогою власних назв у міфологічних текстах, автори відображають певні аспекти національності і культури етносів. Крім того, елементи міфологічного ономастикону мають схожість принципу із загадкою. Це пояснюється тим, щ для того щоб розшифрувати значення тієї чи іншої власної назви у творі, необхідно спиратись на загальномовні та культурно-етнічні семантичні характеристики онімів у мові. Цей аспект є дуже важливим при перекладі таких мовних одиниць. Для того, щоб адекватно

передати вірування, традиції, культуру, та побут народу, які закладені кодово у міфонімах, необхідно правильно їх класифікувати .

2.2 Класифікація міфонімів за семантичним критерієм

Беззаперечно, будь-яка мова є складною системою знаків та кодів, яка формувалась під впливом історії протягом багатьох років. Лінгвісти погоджуються, що основним елементом будь-якої мови є слово, оскільки воно несе семантичне навантаження та передає інформацію. Таким чином, слово можна охарактеризувати як знак, який є носієм певного значення. Через це а початку свого розвитку у системі мови, слово носило практичний характер. Це означає, що семантика слова походила від конкретної дії, яку воно описувало. Незважаючи на це, подальший розвиток мови і нові теоретичні праці у галузі мовознавства показали, що семантика слова визначається контекстом. Саме тому зараз слово розглядається як самостійний мовний елемент, який може позначати дію, предмет, чи ставлення до них. На сучасному етапі дослідження слово диференціюється як елемент складної системи кодів мови.

Найголовнішою функцією слова є референтна. Таким чином, основною задачею слова є «позначання» та «називання» предметів чи явищ. Саме тому адекватне визначення семантики кожного слова як одиниці мови є важливим етапом при аналізі будь-якого тексту. Твори, як належать до художнього дискурсу, потребують особливої уваги. Саме тому однією із найважливіших задач даного дослідження була класифікація міфонімів за семантичним критерієм: тільки після повного аналізу можна визначити семантику власної назви міфологічного твору і запропонувати адекватні способи перенесення значення іншими мовами.

Одиниці міфологічного ономастикону можуть бути поділені на певні тематичні групи, які базуються на різних функціях. Дослідник В. Пропп у своїй монографії “Морфологія казки” [52:327] за співвіднесеністю

функціональних ознак персонажів та їх номінацій виділяє декілька груп. Для аналізу міфонімів за даною класифікацією було обрано 44 оніми, які позначали власні імена персонажів. Також важливо додати, що деякі міфоніми, що позначають імена героїв роману, можуть підпадати під декілька груп, в залежності від методу аналізу:

1. Герой (11 одиниць):

Meriadoc Brandybuck – ‘Меріадок Брендібак’, *Samwise Gamgee* – ‘Семвайз Гемджі’, *Frodo Baggins* – ‘Фродо Торбинс’, *Pippin Brandybuck* – ‘Піпін Брендібок’, ‘Боромир’, ‘Арагорн’, *Aragorn* – ‘Арагорн’, *Gimli* – ‘Гімлі’, *Legolas Greenleaf* – ‘Леголас Зелений Листок’.

Для цієї групи були обрані вище зазначені міфоніми (імена персонажів), оскільки вони є центральними для твору. Всі персонажі були членами «Братства Персня» та фігурували в усіх основних епізодах. Основними характеристиками персонажів, які припадають на групу «герой», є позитивне ставлення читача і центральна роль у творі.

2. Помічник героя (3 одиниці):

Tom Bombadil – ‘Том Бомбадил’, *Elrond* – ‘Елронд’, *Arwen* – ‘Арвен’, *Galadriel* – ‘Галадріель’, *Radagast* – ‘Радагаст’.

До цієї групи ми віднесли ті міфоніми, які називали імена другорядних персонажів. Як впливає із назви даної категорії, ці герої не були центральними для роману і функціонували як спосіб розкриття головних героїв. Важливим є те, що персонажі даної групи є позитивними в очах читача. Крім того, варто зазначити, що якщо виокремити лише одного «героя» із твору «Володар Персів: Хранителі Персня», який буде *Frodo Baggins* – ‘Фродо Торбинс’, то всі інші персонажі стануть «помічниками героя». Таким чином, розподілення міфонімів за класифікацією В. Проппа суттєво залежить від підходу до аналізу самих героїв.

3. Несправжній герой/зрадник(4 одиниці):

Saruman the White – ‘Саруман Білий’, *Smeagol* – ‘Смеагол’,
Boromir – ‘Боромир’, *Gollum* – ‘Голум’.

До цієї групи віднесені міфоніми, які позначають імена героїв, які виявились зрадниками під час розгортання дій у романі-фентезі. Досить спірною є власна назва *Boromir* – ‘Боромир’, яка слугує іменем одного із членів «Товариства Персня». Хоча він зрадив «героя», в результаті читач сприймає його як позитивного персонажа. Таким чином, як вже зазначалось, міфоніми за даною класифікацією можуть припадати на декілька груп одночасно.

4. Псувач-злодій(3 одиниці):

Morgoth - ‘Моргот’, *Sauron the Great* – ‘Саурон Великий’,
King of the Dead Gorbag – ‘Король Мертвих Горбаг’.

До цієї категорії належать власні назви, які позначають імена головних антагоністів роману «Володар Пернів: Хранителі Персня». Основною характеристикою цієї групи є те, що у читачів розвивається негативне ставлення до даних героїв. Крім того, вони «псують» і заважають «героям» та їх «помічникам».

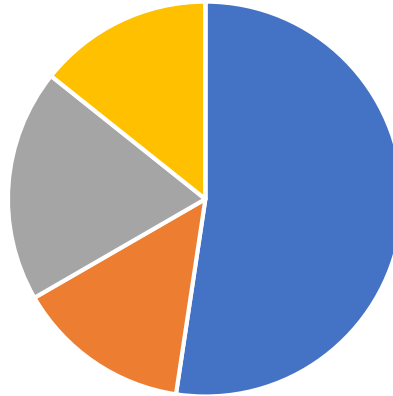
5. Помічник злодія (23 одиниць):

Ted Sandyman – ‘Тед Піскун’, *Mauhur* – ‘Маухур’, *Smaug* – ‘Смог’, *Shagrat* – ‘Шаграт’, *Nazguls* – ‘Рицарі Темряви’.

Проаналізувавши подану класифікацію, стає зрозуміло, що вона створює тісний зв’язок між власними назвами та функціями персонажів, яких вони позначають. Крім того, як вже було зазначено вище, негативна чи позитивна конотація у власних назв впливає на процес класифікації міфонімів. Але така система класифікування не зовсім підходить для “малих” жанрів фольклору.

Кількісне співвідношення проаналізованих міфонімів за співвіднесеністю функціональних ознак персонажів та їх номінацій проілюстровано в діаграмі 3:

Співвідношення тематичних груп міфонімів за класифікацією В. Проппа:

- Герой
- Помічник героя
- Зрадник, несправжній герой
- Псувач-злодій
- Помічник злодія

Ще однією класифікацією міфонімів є система, яка була розроблена науковцем М. Руттом. Вона полягає в розподіленні власних назв на основі тих предметів, які вони позначають [55:283]. Для аналізу міфонімів роману Дж. Р.Р. Толкіна «Володар пернів» за цим критерієм взято 150 одиниць:

1. **назви осіб – ім'я, прізвище** (30 одиниць):

Boromir – ‘Боромир’, *Meriadoc Bredibock* – ‘Меріадок Бредібок’, *Bilbo Baggins* – ‘Більбо Торбинс’, *Elrond* – ‘Елронд’, *Ted Sandyman* – ‘Тед Піскун’;

2. **назви видуманих тварин** (9 одиниць):

crebain – ‘кребаїн’, *Dragons* – ‘дракони’, *Hobbits* – ‘гоббіти’, *Orcs* – ‘орки’, *Dwarfs* – ‘гноми’, *Trolls* – ‘Тролі’, *wargs* – ‘варти’, *werewolves* – ‘вовкулаки’.

3. **назви кланів** (22 одиниці): *the Bagginses* – ‘Торбинси’, *the Stoors* – ‘Стурси’, *the Fallohides* – ‘Ясноголові’, *the Brandybucks* – ‘Брендібоки’, *the Oldbucks* – ‘Бестібоки’, *the Maggots* – ‘Чудернаки’, *the Bolgers* – ‘Бульбери’;

4. **назви книг** (8 одиниць): *Thain's Book* – ‘Книга Тана’, *Book of Mazarbul* – ‘Книга Зала Мазарбул’, *Books of Druadans* –

‘Книги Друадів’, *Red Book* – ‘Червона Книга’, *Book Fellowship of the Ring* – ‘Книга Братство Персня’.

5. топографічні імена (89 одиниць):

▪ **назви річок**(14 одиниць):

Limlight – ‘Світла’, *Rivendell* – ‘Рівенделл’, *Anduin* – ‘Андуїн’, *Mathom* – ‘Метом’, *Entwash* – ‘Ентула’, *Isen* – ‘Ізен’;

▪ **назви країн** (16 одиниць):

Land of Mordor – ‘Мордорські землі’, *Gondor* – ‘Гондор’, *Rohan* – ‘Рохан’, *Rivendell* – ‘Рівендел’, *Arnor* – ‘Арнор’;

▪ **назви гір** (13 одиниць):

Fire Mountain – ‘Вогняна гора’, *Lonely Mountain* – ‘Самотня Гора’, *Mountains of Moria* – ‘гори Морії’, *Mount Doom* – ‘Згубна Гора’;

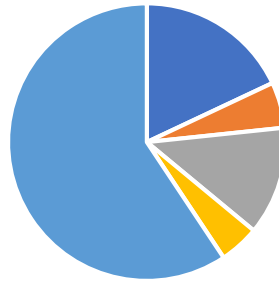
▪ **назви міст** (19 одиниць):

Minas Tirith – ‘Мінас Тіріт’, *Bree* – ‘Бригора’, *Dol Guldur* – ‘Дол-Гулдур’, *the Shire* – ‘Край’, *Iarwain Ben-adar* – ‘Іарвейн Бен-адар’;

▪ **назви поселень**(20 одиниць): *Fornost* – ‘Форност’, *North Downs* – ‘Північні Горби’, *Mirkwood* – ‘Чорнолісся’, *Esgaroth* – ‘Есгарот’, *Bag End* – ‘Торба-на-Кручі’ .

Кількісне співвідношення проаналізованих імифонімів можна проілюструвати в діаграмі 4:

Співвідношення тематичних груп міфонімів за класифікацією М. Рута:

- Назви осіб
- Назви видуманих тварин
- Назви кланів
- Назви книг
- Топографічні імена

Наступною класифікацією, яка була обрана для аналізу одиниць міфологічного ономастикону із трилогії Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів» є система, запропонована [15:79]. Для дослідження були взяті 150 міфонімів, які були поділені на такі семантичні групи:

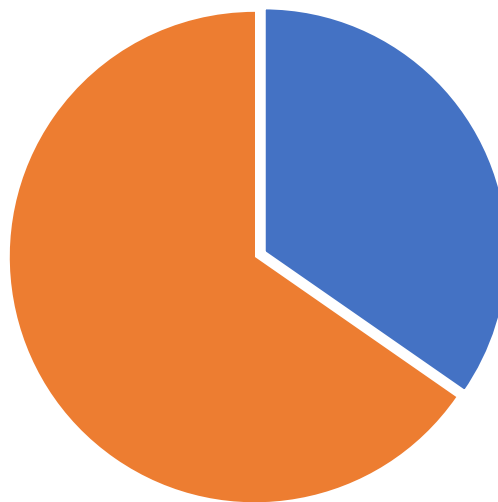
1. **міфоніми антропологічного походження** (52 одиниць): *the Shire* – ‘Край’, *Paths of the Dead* – ‘Стежки Мертвих’, *the House of the Stewards* – ‘Будинок Стюартів’, *the Houses of Healing* – ‘Палати Зцілення’.
2. **міфоніми, функція яких виражати характеристики та ознаки предметів** (98 одиниць), а саме:
  - **колір** (17 одиниць): *White Council* – ‘Рада Мудрих’, *Saruman the White* – ‘Саруман Білий’, *the Dark Tower* – ‘Чорний Замок’, *Green Dragon* – ‘Зелений Дракон’, *the Green Hills* – ‘Зелені Лани’, *Black Years* – ‘Темні Віки’.
  - **величину і особливості ландшафту** (9 одиниць): *Weathertop* – ‘Вершина Вітрів’, *the Chetwood* – ‘Четський Ліс’;
  - **місце розташування** (13 одиниць): *the Northfarthing* – ‘Північна Чверть’, *Overhill* –

‘Верхові Горби’, *the North Moors* – ‘Північні Драгви’;

- **рослинність і тваринний світ** (31 одиниць): *Barliman Butterbur* – ‘Барліман Барбарис’, *Rushlight* – ‘Конвалій’, *Ferny* – ‘Терник’ – *Goatleaf* – ‘Конопліс’;
- **предмети навколишнього середовища** (28 одиниць): *Mount Doom* – ‘Згубна Гора’, *Mountains of Moria* – ‘гори Морії’, *the Old Forest* – ‘Старий Ліс’, *river Anduin* – ‘Велика ріка Андуйн’, *Misty Mountains* – ‘Імлисті Гори’, *Limlight* – ‘річка Світла’.

Таким чином, до міфонімів, які виражають характеристики та ознаки предметів, такі як колір, розмір, та місце розташування зазвичай відносять міфотопоніми. Для більш повної картини, кількісне співвідношення проаналізованих міфологічних онімів в романі за класифікацією В. Гака ілюструє діаграма 5:

Співвідношення тематичних груп міфонімів за класифікацією В. Гака:

- Міфоніми антропологічного походження
- Міфоніми, які виражають характеристики та ознаки предметів

Підсумовуючи, після проведення аналізу класифікацій міфонімів за семантикою лексеми, на нашу думку, найадекватнішою є система науковця М. Рута, який запропонував розділити міфічні оніми на основі тих предметів, які вони позначають. Така класифікація ефективно ілюструє способи вживання власних назв у міфологічному тексті за предметною сферою.

2.3 Класифікація міфонімів за функціональним критерієм

Необхідно вказати, що власні назви як мовний елемент художнього тексту має такі характеристики, як образність, семантична мінливість, контекстуальна зумовленість, та наявність яскравої внутрішньої форми. Крім того, міфоніми тісно пов'язані із детонатом, тобто художнім образом, що надає лексемі певного значення [45:28].

Ще однією системою класифікація власних базується на розподілі онімів н категорії за їх функціональністю. За функціональною роллю в художній літературі міфічні оніми роману-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів: Хранителі Персня», 150 одиниць, можна розділити на такі групи [78:89]:

1. імена-актанти (81 одиниць) – ці власні назви називають головних дійових осіб художнього (міфологічного) твору. Прикладами із роману-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів: Хранителі Персня» є такі міфоніми:
Frodo Baggins – ‘Фродо Торбинс’, *Gandalf the Grey* – ‘Гендальф Сірий’, *Aragorn* – ‘Арагорн’, *Meriadoc Brandybuck* – ‘Меріадок Брендібак’, *Legolas Greenleaf* – ‘Легосас Зелениц Листок’.
2. імена-фон (52 одиниці) – ця група власних назв включає такі міфоніми, які функціонують як фон та тло для розгортання сюжету твору. До цієї групи зазвичай

включають міфотопоніми, тобто елементи навколишнього середовищам:

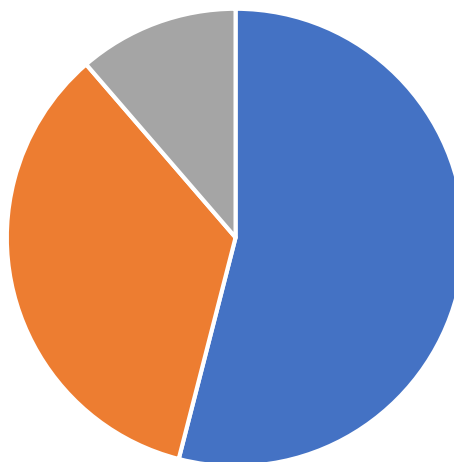
Bag End – ‘Торба-а-Кручі’, *the Misty Mountains* – ‘Імлисті Гори’, *the Old Forest* – ‘Старий Ліс’, *Rivendell* – ‘Рівендел’, *Gondor* – ‘Гондор’, *Minath Tirith* – ‘Мінас-Тіріт’, *Anduin River* – ‘річка Андуїн’.

3. імена-характеризатори (17 одиниць) – ця група міфонімів не є актантами у тексті, але входять до складу стилістичних прийомів. Основна функція таких міфонімів – це додаткова характеристика персонажів твору, певних подій чи об’єктів. Якщо аналізувати роман-фентезі «Володар Перснів», то такими власними назвами можуть бути оніми, що позначають книги, предмети, та географічні місця:

One Ring – ‘Єдиний Перстень’, *the Red Book* – ‘Червона Книга’.

Кількісне співвідношення міфонімів за класифікацією Л. Юлдашевої проілюстроване у діаграмі 6:

Співвідношення тематичних груп міфонімів за класифікацією Л.Юлдашевої:

■ Імена-актанти   ■ Імена-фон   ■ Імена-характеризатори

Незважаючи на те, що функціональна класифікація за семантичним принципом надає суттєву характеристику міфічних онімів, основною функцією одиниць міфологічного ономастикону вважається стилістична, яка реалізується у таких напрямках:

1. інформаційно-стилістичному, що включає описову, номінативну, ідентифікуючу, локалізуючу, фонову, соціальну функції. Прикладами міфонімів із роману-фентезі «Володар Перснів» є:

Ted Sandyman – ‘Тед Піскун’, *Misty Mountains* – ‘Імлисті Гори’.

2. емоційно-стилістичному, що включає алюзивну, характеризуючу, експресивну, символічну, емоційно-оцінну функції, що реалізуються через виконання фонетико-графічних, граматико-морфологічних, лексико-семантичних та синтаксичних засобів:

Folco Boffin – ‘Фолько Мудрінс’, *Dunland* – ‘Країна Темноликів’.

Крім того, ще одна функція міфоніму пов’язана із сюжетом герою художнього тексту, а також із особистим переконаннями автора. Таким чином, власні назви у міфологічному тексті виконує наступні функції:

1. комунікативна (інформуюча);
2. апелятивна (функція заклику);
3. екскурсивна (функція вираження);
4. дейктична (вказівна);
5. створення колориту певної епохи;
6. створення контрастного протиставлення і сатиричного ефекту;
7. вказівна (на культуру, до якої належить персонаж).

Застосовуючи дану класифікацію функцій міфонімів при аналізі онімів у трилогії Дж. Р.Р. Толкіна, ми дійшли до висновку, що більшість одиниць

міфологічного ономастикону твору виконують комунікативну та експресивну функцію. Загалом, такими власними назвами є імена та прізвища персонажів: *Bilbo Baggins* – ‘Більбо Торбинс’, *Fredegar Bolger* – ‘Фредегар Бульбер’.

Крім того, міфоніми роману також слугують для створення колориту певної епохи. Оскільки роман за жанром є фентезі, цей аспект був дуже важливим для автора. Прикладами таких міфонімів є: *Rivendell* – ‘Рівендел’, *Anduin* – ‘Андуїн’, *Rohan* – ‘Рохан’, *Moria* – ‘Морія’.

Також необхідно зазначити, що міфоніми роману виконують вказівну функцію, тобто вказують на культуру, до якого належать персонажі. Наприклад, при аналізі імен гобітів та ельфів, стає очевидно, що автор використовував різні підходи до їх створення. Власні назва, що позначають імена гобітів, є «грайливими» та «казковими»: *Hugo Bracegirdle* – ‘Х’юго Розпоясса’, *Folco Boffin* – ‘Фолько Мудрінс’. Міфоніми, які позначають імена ельфів, часто запозичені із кельтського фольклору: *Elrond* – ‘Елронд’, *Arwen* – ‘Арвен’.

Крім того, варто зазначити, що одиниці міфологічного ономастикону, які суттєво впливають на художній дискурс, несуть більш смислове та емоційне навантаження. Беззаперечно, міфоніми також виконують функцію найменування, але вона є другорядною, оскільки вони слугують вираженням об’єктів оцінки чи апелювання, а також характеризують інші об’єкти. Таким чином, багаторівневість онімів дозволяє формувати окрему систему, а також бути частиною інших систем, які функціонують у літературному міфологічному творі.

Висновки до розділу 2

У другій частині даного дослідження були визначені основні характеристики міфонімів, а саме їх функції як елементи художнього дискурсу. Також була зроблена класифікація міфонімів роману-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Персів» на основі різних підходів лінгвістів. У ході аналізу були зроблені наступні висновки:

Незважаючи на те, що основною задачею оніма є ідентифікація предмета у певній контекстуальній ситуації та мовному колективі, міфонім завжди має національно-мовну приналежність. Крім того, власна назва завжди виступає реалією, адже вона називає реально існуючий, або вигаданий автором об'єкт думки, особу чи місце. Кожний онім має у собі інформацію про національну або локальну ідентичність об'єкта.

Проблематика класифікації ономастичних елементів, зокрема і міфонімів, аналізували в своїх працях такі вітчизняні та зарубіжні лінгвісти та вчені як: В. Бондалетов, М. Морозова, В. Петрунина, М. Шарашова, М. Рут, А. Реформатський, А. Смирницький, А. Суперанська та інші. У ході дослідження були проаналізовані різні класифікації на прикладі елементів міфологічного ономастикону у романі-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Пернів: Хранителі Персня». Оскільки підходи до розподілу власних назв на тематичні групи відрізняються, не можна сказати, яка класифікація найкраща, оскільки всі методи розглядають міфонім із різних сторін. Співність і суперечливість їхніх структурних одиниць досить очевидна. Проте, кожна з них має свої переваги і недоліки.

Під час дослідження були проаналізовані підходи до класифікації одиниць міфологічного ономастикону вітчизняних (Є. Мелетенський, В. Вересаєв, Н. Кондратьєва, Н. Подольська) і зарубіжних (Р. Барт, Я. Голосовкер, В. Пропп, М. Толстой) науковців. На даній основі була створена загальна класифікація власних назв, яка включала наступні аспекти: походженням (міфоніми з реальним та ідеальним денотатом), сфера функціонування (релігійні, фольклорні, літературні – міфоніми, що з'явилися в літературі завдяки фольклору чи релігії та авторські міфоніми). Найбільш практичною вважаємо класифікацію Н. Подольської, яка поділила міфологічний ономастикон на такі групи: міфоантропоніми, міфоперсоніми, міфотопоніми, міфозооніми.

Проаналізувавши різні підходи до розподілу власних назв у міфологічному творі, зробили висновок, що міфонім має такі характерні риси

як образність, експресивність, контекстуальна зумовленість, емоційність, національно-культурна забарвленість, а також наявність яскравої внутрішньої форми. До основних функцій міфонімів належать наступні функції: символічна, номінативна, фонова, соціальна, експресивна та емоційно-оцінна.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ МІФОНІМІВ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ-ФЕНТЕЗИ ДЖ. Р.Р. ТОЛКІНА «ВОЛОДАРИ ПЕРСНІВ: ХРАНИТЕЛІ ПЕРСНЯ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1 Підходи до перекладу міфонімів у романі-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів: Хранителі Персня» українською мовою

У цьому дослідженні ми розглядаємо міфоніми, створені Дж. Р.Р. Толкіним в межах свого легендаріуму. Для реалізації свого художнього замислу, автор створив ряд унікальних міфонімів у межах різних вигаданих на реальних мов.

Для аналізу міфонімів та способу їх перекладу українською мовою ми використали трилогію Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів», а зокрема її першу частину «Хранителі Персня». В якості українського варіанту даного художнього тексту був використаний переклад А. Немірової.

У цій роботі ми проаналізуємо кожен з груп міфонімів окремо для того, щоб визначити, який спосіб перекладу є найпоширенішим та влучним. Для аналізу лексичних одиниць буде використана така схема: міфонім – український переклад.

Міфоантропоніми – це одна із категорій власних імен представників раси людей у міфологічній літературі. Ця група характеризується тим, що читач уявляє цих персонажів як реально існуючі. Проаналізувавши лексеми у творі, можна виділити наступні міфоатропоніми:

- a) (83) Inside Bag End, Bilbo and *Gandalf the Grey* were sitting at the open window of a small room looking out west on to the garden - А Більбо з *Гандальфом Сірим* сиділи біля прочиненого вікна у маленькій кімнаті вікнами на захід.
Спосіб перекладу – транслітерація та дослівний переклад.

b) (27) Of these words we could understand little, and we spoke to our father, Denethor. - Ми не зрозуміли цих слів та переказали їх батькові нашому Денетору.

Спосіб перекладу – транслітерація.

c) (33) Then Elendil the Tall and his mighty sons, Isildur and Anarion, became great lords. - Еленділ Високий та його могутні сини, Ісільдур та Анаріон, стали правити новими королівствами.

Спосіб перекладу – транслітерація та послівний переклад.

d) (89) His true name is Aragorn. - Його справжнє ім'я – Арагорн.

Спосіб перекладу – транслітерація.

e) (84) 'Here,' said Elrond, turning to Gandalf, 'is Boromir, a man from the South - Це Боромир, - пояснив Елронд Гандальфу, - посланник з півдня.

Спосіб перекладу – транслітерація.

f) (85) The full tale is stated to have been written by Barahir, grandson of the Steward Faramir, some time after the passing of the King. - Той історичний твір написав, як твердять спеціалісти, Барагір, онук намісника Фараміра, невдовзі по смерті короля.

Спосіб перекладу – транскрипція.

Якщо проаналізувати український еквівалент вище зазначених міфоантропонімів, то можна дійти висновку, що автор використовує такий спосіб перекладу як транскодування. Таким чином, автор повністю передає значення міфоантропоніму наслідуючи звукову та графічну форму лексеми. Крім того, необхідно визначити види транскодування, які були застосовані у перекладі. Шість з вище наведених міфоантропонімів були перекладені шляхом транскрипції та траслітерації, оскільки всі звуки були збережені в українському варіанті. Виключенням є спосіб перекладу лексеми “*Gandalf the Grey*” – ‘Гандальф Сірий’. Перша частина з іменем “*Gandalf*” була передана шляхом транскрипції, тоді як частина “the Grey” була перекладена

еквівалентним способом. Таким чином, основний спосіб перекладу є транскодування, а саме транскрипція та транслітерація. Наступною групою міфонімів, які ми розглядаємо у даній роботі, є міфоперсоніми.

Міфоперсонім – це власне ім'я персонажа у міфологічній літературі. Основна різниця між міфоантропонімами і міфоперсонімами полягає у тому, що читач не сприймає їх як реальних істот, оскільки вони є представниками людської раси. Незважаючи на те, що обидві групи представлені у трилогії Дж. Р.Р. Толкіна «Володар пернів» та є головними персонажами, способи перекладу будуть відрізнятися. У творі можна виділити наступні міфоперсоніми:

- a. (87) *Bilbo Baggins* called it a party, but it was really a variety of entertainments rolled into one. – *Більбо Торбинс* стримано назвав те «гуляркою», насправді ж то був, як то кажуть, «бенкет на всю губу».

Спосіб перекладу – транслітерація та послівний переклад.
- b. (10) *Sam Gamgee* was sitting in the corner near the fire, and opposite him was *Ted Sandyman*, the miller's son. - *Сем Гемджи* сидів у куточку біля вогнища, а проти нього вмовився *Тед Піскун*, син мірошника.

Спосіб перекладу – транслітерація та послівний переклад.
- c. (74) *Meriadoc Brandybuck* and *Peregrin Took* became the heads of their great families. – *Меріадок Брендібок* та *Перегрін Тук* стали головами своїх великих родин.

Спосіб перекладу – транскрипція.
- d. (28) According to the Red Book, *Bandobras Took (Bullroarer)*, son of *Isumbras the Third*, was four foot five and able to ride a horse. - Якщо вірити Червоній Книзі, *Бандобрас Тук Бикорик*, син *Ізенгрима Другого*, мав чотири з половиною фути зросту та міг їздити верхи на справжньому коні.

Спосіб перекладу – транслітерація та послівний переклад.

- e. (2) *Folco Boffin* and *Fredegar Bolger* were two of these. - Фолько Мудрінс та Фредегар Бульбер були двома з них.

Спосіб перекладу – транскрипція та послівний переклад.

- f. (15) You see: *Mr. Drogo*, he married poor Miss *Primula Brandybuck*. - Пан Дрого, бач, оженився на бідолашній Примулі Брендібок.

Спосіб перекладу – транскрипція.

- g. (86) *Gildor Inglorion* of the House of Finrod. - Гіддор Інглоріон з дому Фінрода.

Спосіб перекладу – транслітерація.

- h. (29) For the collection of *Hugo Bracegirdle*, from a contributor. - Для зібрання Гуго Розноясса - від укладача.

Спосіб перекладу – транслітерація та послівний переклад.

- i. (41) The last was plainly old *Fatty Lumpkin*. - А шостий - без сумніву, Товстунчик.

Спосіб перекладу – послівний переклад.

Проаналізувавши способи перекладу міфоперсонімів українською мовою, ми дійшли до висновку, що вони суттєво відрізняються від тих, що були застосовані при перекладі міфоантропонімів. У цьому випадку автори використовують такі види транскодування як транслітерація та транскрипція, а також і метод дослівного перекладу. Ми вважаємо, що такий спосіб перекладу дозволяє якомога точніше передати семантику міфоперсоніму для більш повної характеристики персонажу. Таким чином, можна спостерігати, що часто міфоперсоніми, що складаються з двох слів, а саме імені та прізвища персонажа, є одним із інструментів опису героя. Найчастіше, прізвище слугує натяком на певну особливість того чи іншого героя. Для того, аби перенести це в український варіант, автори використовують транскодування для перекладу імені, а дослівний переклад для прізвища. Це дозволяє зберегти колорит персонажа які Дж. Р.Р. Толкін заклав в своєму творі. Також треба зазначити, що імена представників раси людей найчастіше перекладаються цілком методом транслітерації та транскрипції, у той час як

для перекладу імен та прізвиськ таких рас як гобіти та гноми, автори використовують транскодування та послівний переклад.

Наступною групою міфотопонімів, яку ми будемо аналізувати у нашому дослідженні, є **міфотопоніми**. Вона об'єднує у собі власні імена георгіфічних об'єктів у міфологічному дискурсі. Важливо зазначити, що читач сприймає міфотопоніми як реально існуючі. У творі Дж.Р.Р.Толкіна були знайдені такі приклади міфотопонімів:

- a. (4) Some spoke in whispers of the Enemy and of the Land of Mordor.
- Дехто з них пошепки розповідав про страшного Ворога з Мордорських земель.
Спосіб перекладу – послівний переклад.
- b. (1) The second disappearance of Mr. Bilbo Baggins was discussed in Hobbiton, and indeed all over the Shire for a year and a day. - Друге зникнення Більбо Торбинса обговорювали у Гобітоні, та й по всьому Краю.
Спосіб перекладу – транскрипція та послівний переклад.
- c. (31) But even the Dunedain of Gondor allow us this credit: Hobbits first put it into pipes. - Але навіть дунадани Гондору не заперечують, що саме гобіти першими вжили його для куріння, навіть маги до того не подумались.
Спосіб перекладу – транслітерація.
- d. (64) Those days, the Third Age of Middle-earth, are now long past. - Ті дні Третьої Епохи Середзем'я вже давно забуті.
Спосіб перекладу – послівний переклад.
- e. (34) It recalled to me the glory of the Elder Days and the hosts of Beleriand. - Це величне видовище нагадало мені славу минулих днів, дружину Белеріанду.
Спосіб перекладу – транслітерація.
- f. (33) The North-realm they made in Arnor. – Північним Королівством стало місто Арнор.

Спосіб перекладу – транслітерація.

- g. (35) They are crebain out of *Fangorn* and *Dunland*.- Це порода «кребайн» з *Фангорну* й *області Темноликх*.

Спосіб перекладу – послівний переклад та транслітерація.

- h. (36) But there is no record of the day when at last he sought *the Grey Havens*. - Але ніхто не знає, коли він зрештою попрямував до *Срібної Гавані*.

Спосіб перекладу – послівний переклад.

- i. (37) Then *Minas Anor* was named anew *Minas Tirith*, the Tower of Guard. - Тоді й *Мінас-Анор* став *Мінас-Тірітом*, Замком Варти.

Спосіб перекладу – транскрипція.

Провівши аналіз еквівалентів міфотопонімів в українській мові, стає очевидно, що найчастіше автори використовують транслітерацію та транскрипцію як основні способи перекладу. Незважаючи на це, також можна спостерігати міфоніми які були перекладені послівно. Ми вважаємо, що до цього способу прибігають тоді, коли оригінальний міфотопонім має унікальну семантику, що є важливою для повної характеристики та передачі змісту. Таким чином, український еквівалент міфотопоніму *Isengard* звучить як 'Ізенгард' отриманий шляхом транслітерації. У той час як міфотопонім *Dunland* перекладається буде перекладений послівно: 'Країна Темноликх'. Автор використовує цей спосіб для більш влучної передачу характеристики цієї власної назви.

Наступною групою, яка менш широко представлена у творі, є *міфозооніми*. Власні назви цієї групи позначають міфічних тварин, яких не існує у реальності, але вони сприймаються такими читачами. У романі Дж.Р.Р.Толкіна були знайдені такі міфозооніми:

- a. (39) The Nine the *Nazgul* keep. - Поміркуй далі: Дев'ять Перснів - у *назгулів*.

Спосіб перекладу – транслітерація.

- b. (88) *The dragon* passed like an express train. - *Дракон* пронісся, мов кур'єрський потяг.

Спосіб перекладу – послівний переклад.

- c. (20) Before the crossing of the mountains *the Hobbits* had already been divided into three somewhat different breeds. - Ще до початку мандрів *гобіти* розділилися на три роди, які дещо відрізнялися один від одного.

Спосіб перекладу – транскрипція.

- d. (38) There are *orcs* and *trolls*, there are *wargs* and *werewolves*. - Є *орки* й *тролі*, *варт* й *вовкулаки*.

Спосіб перекладу: транскодування та послівний переклад.

- j. (35) They are crebain out of *Fangorn* and *Dunland*. - Це порода «кребайн» з *Фангорну* й *області Темноликх*.

Спосіб перекладу: транскодування.

Для перекладу міфозоонімів автори використовували такі способи як транскодування та дослівний переклад. Таким чином, еквівалент міфозооніму *the Dragons* вже існував в українській мові з інших філологічних творів, і був перекладений як 'дракони'. Для перекладу оригінальних власних назв створених Дж. Р.Р. Толкінім, був використаний спосіб транскодування. Наприклад, міфозоонім *crebain*, що позначає величезних птахів, подібних до воронів, був перекладений шляхом транскрипції як 'кребайн'. Підсумовуючи, способи перекладу міфозоонімів у легендаріумі Дж. Р.Р. Толкіна є різноманітними і включають послівний переклад і транскодування.

Отже, проаналізувавши способи перекладу власних назв у праці Дж. Р.Р. Толкіна, можна дійти висновку, що найпоширенішим є метод транскодування, який включає в себе такі підвиди як транскрипція і транслітерація. Ми вважаємо, що він є найвлучнішим способом передачі семантики міфоніму зі збереженням оригінального колориту. Основними причинами використання методу транскодування для перекладу міфонімів є:

1. Транскодування є одним із найпростіших і найшвидших способів перекладу. Оскільки основною задачею перекладача є коректна передача звукової форми (транскрипція) та передача міфоніму літерами (транслітерація), то переклад великої кількості власних назв цим способом буде виконаний швидше. Крім того, метод перекодування широко використовується не тільки в міфічних творах, а і в перекладацькій діяльності загалом.
2. Транскодування є найкращим шляхом передачі семантики оригінального міфоніму із праці Дж. Р.Р. Толкіна, оскільки це дозволяє зберегти колорит, первинне звучання та форму. Таким чином, автор передає культурний компонент, який відіграє значну роль в семантиці міфоніму.

Безумовно, транскодування не може бути єдиним способом перекладу міфонімів. Аналіз показав, що автори також використовують дослівний переклад для передачі власних назв українською мовою. На нашу думку, до цього способу прибігають коли оригінальний міфонім має семантичний аспект, який необхідний для повного розуміння поняття. Таким чином, автори часто прибігають до послівного перекладу для передачі імен персонажів у творі Дж. Р.Р. Толкіна, оскільки це слугує інструментом для характеристики героя зі сторони читача. Незважаючи на це, необхідно зазначити, що такий спосіб має свої недоліки. Хоча він дозволяє читачам більш швидко і точно зрозуміти семантику міфоніму, часто культурно-понятійний компонент втрачається.

Важливим також є те, що автор трилогії 'Володар Перснів' Дж.Р.Р.Толкін створив власні рекомендації для перекладу власних імен твору. Беззаперечно, це значно полегшує роботу перекладача. Автор давав рекомендації, які б допомогли при перекладі таких груп власних назв:

1. Власні назви у «Володарі перснів»;
2. Власні імена та назви народів;
3. Географічні назви;

4. Предмети і поняття.

Дж.Р.Р.Толкін у своєму зверненні акцентував на таких аспектах перекладу власних назв [67:5]:

- Більшість власних назв трилогії, крім тих, які були зазначені самим автором, повинні залишитись незмінними у кожній мові перекладу. Єдине, що могло змінюватись, це множинна форма із закінченнями *-s/-es*, що повинна передаватись залежно від граматичних правил певної мови. Прикладом такого способу перекладу є такий міфонім:

(91) Along the skirts of *the Dead Marshes* I followed it, and then I had him. - Я простежив той слід уздовж краю *Гиблук Болім* і нарешті спіймав його.

- У деяких випадках автори, виступаючи в ролі перекладачів раніше створених і наведених в цій книзі або десь ще ельфійських імен, намагались вигадати імена на загальній мові, які одночасно є перекладами і милозвучними іменами, подібними англійським (або навіть зустрічаються насправді десь в Англії). Такі власні назви бажано перекласти, бо буде порушена ретельно складена система власних назв і в уявній лінгвістичній історії цього періоду з'явиться незрозуміла назва. Дж.Р.Р.Толкін також зазначав, що перекладач може і сам придумати назву на своїй мові, яка б підходила за змістом та топографічним принципом. Прикладом є такий міфонім:

(96) Elrond of *Rivendell* is of that Kin. - До нього належить і Елронд з *Рівенделлу*.

- Автор вважав, що необхідним для перекладача було мати хоча б деяке уявлення про імена та назви в мові перекладу, а також уявлення про те, які лексеми вже застаріли і вийшли з ужитку. Це суттєво б допомогло виокремити вигадане власне ім'я, яке було складене із англійських коренів, від реальних імен, які використовувались на території Англії. Як результат, перекладач матиме можливість підібрати правильний еквівалент певного власного імені, зберігши його семантику.

3.2 Аналіз способів перекладу міфоперсонімів у трилогії Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів»

Міфоперсоніми є однією із найзначніших категорій власних назв у трилогії «Володар Перснів». Міфоперсоніми, як вже було зазначено, називають персонажів, які є героями казок або міфів. Таким чином, до цієї категорії можна віднести персонажів роману-фентезі, які належать до раси гобітів, гномів, орків, та ельфів. Більшість міфоперсонімів, які були обрані для аналізу перекладацьких технік, є іменами гобітів, оскільки вони найчастіше поєднують у собі семантичний та національно-культурний компоненти. Отже, адекватний переклад міфоперсонімів трилогії є важливою задачею, яка постає перед перекладачем.

Для перекладу міфоперсонімів у трилогії Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів» були застосовані такі способи: транскодування (транскрипція та транслітерація), послівний переклад, описовий переклад, та калькування. Нижче наводимо детальний аналіз способів перекладу міфоперсонімів:

1. (1) The second disappearance of Mr. *Bilbo Baggins* was discussed in Hobbiton – Друге зникнення *Більбо Торбинса* обговорювали у Гобітоні.

Якщо аналізувати корінь лексеми, то стає очевидно, що основною ідеєю цього прізвища була схожість зі словом “bag”, що з англійської мови перекладається як «мішок» або «торба». Саме тому український еквівалент цього прізвища звучить як «Торбинс». Цей корінь також зустрічається не тільки з іменами героїв, але і в назвах географічних об’єктів. Наприклад, поселення гобітів *Bag End*, що перекладається українською як ‘Торба-на-Кручі’. Автор використовує спосіб послівного перекладу для збереження семантики на художньої доцільності. Крім того, сам Дж.Р.Р.Толкін зазначав, що переклад має містити корінь лексеми ‘торба’ спосіб за задумом власна назва повинна нагадувати “bag” (“мішок”, “торба”).

Якщо говорити про основних персонажів із прізвищем «Торбинс», то необхідно звернути увагу на головного героя трилогії *Frodo Baggins*, що перекладається українською як «Фродо Торбинс». Ім'я «Фродо» є реальним онімом, який використовувався у німецькій традиції. Зі староанглійської *fród* означає «мудрий завдяки досвіду¹». Таким чином, використання цього кореню слова у імені цього персонажу допомагає скласти влучнішу характеристику героя. Щоб досягнути такого ж ефекту в українському еквіваленті, автор використав спосіб послівного перекладу зі збереженням кореня лексеми «торба».

2. (29) For the collection of *Hugo Bracegirdle*, from a contributor. - Для зібрання *Гуго Розпоясса* - від укладача.

Цей міфонім є реальним англійським прізвищем, що використано у тексті як одне із прізвищ гобітів. Якщо проаналізувати корені цієї лексеми, то стає зрозуміло, що автор використав цей міфонім як натяк на схильність гобітів до повноти: *brace* – «натягувати», *girdle* – «пояс». Оскільки ця власна назва має певну конотацію, важливу для розуміння персонажів твору, автор зазначав, що оригінальна концепція повинна бути збережена при перекладі: необхідно підібрати якийсь аналогічне слово зі значенням "туго натягнутий пояс" або "той, хто розтягує / натягує пояс". Український еквівалент звучить як «Розпояса». Таким чином, при перекладі був збережений оригінальний задум, оскільки перекладач зберіг корінь слова «пояс». Що ж стосується етимології прізвища, то воно дійсно використовувалось на території Англії, а сама лексема побудована за романською моделлю словотвору, коли першим є дієслівний корінь: *brace* – «затягувати». Цей аспект не був збережений при перекладі власного імені українською мовою. Натомість, автор використала дієслівний префікс «роз», що також вказує на дію. Таким чином, при перекладі міфоніму *Bracegirdle* - «Розпояса», автор використала спосіб послівного перекладу з урахуванням норм словотвору української мови.

3. (42) My dear *Bagginses* and *Boffins*, he began again; and my dear *Tooks* and *Brandybucks*, and *Grubbs*, and *Chubbs*, and *Burrowses*, and *Hornblowers*, and *Bolgers*, *Bracegirdles*, *Goodbodies*, *Brockhouses* and *Proudfoots*. - Дорогі мої *Торбинси* та *Мудрінси*, - почав він знову, - *Туки* та *Брендібоки*, *Рясні*, *Нерясні*, *Копайнори*, *Нор-Бобринги*, *Трюхстони*, *Люлькаси* та *Мохностони*!

Для перекладу даних міфоперсонімів використовувались різні способи перекладу. Наприклад, міфонім *‘Hornblowers’* походить від реального англійського прізвища. Лексема *Hornblowers* має два корені, які визначають семантику: *horn* – дудка або люлька, та *blow* – дути. Дане прізвище вказує на професію дударя: це музикант, який грає на люльці. При перекладі даного міфоніму автор повинен зберегти конотацію, адже вона важлива для характеристики персонажів з таким прізвищем. Автор використала послівний переклад, зберігши корінь лексеми «люлюка».

4. (40) That most important source for the history of the War of the Ring was so called because it was long preserved at Undertowers, the home of *the Fairbairns*, Wardens of the Westmarch. - Це вельми важливе джерело відомостей про Війну Персня одержало таку назву тому, що Книга довго зберігалася у Підбаштах, у родині *Чистопалив*, хранителів Західної Закраїни.

Це англійське прізвище, яке являється північна варіацією *Fairchild*. Дж.Р.Р.Толкін зазначав, що образ це прізвище для одного із сімейства ельфів для того, аби підкреслити їх красу. Це стає зрозумілим після аналізу міфоніму, який складається із двох коренів: *fair* – ‘красивий’ або ‘білявий’, та *bairn* (child) – ‘дитина’. Таким чином, дане прізвище вказує на загальну особливість зовнішності ельфів – світла шкіра та біле волосся, а також на їх красу загалом. В сучасній англійській слово "fair", застосоване до кольору волосся (особи), означає найчастіше "білявий (світлий)". Таким чином, ця конотація за рекомендаціями автора повинна була бути збережена. Український еквівалент міфоніму *Fairbairns* звучить як «Чистопали». Був

викорстаний метод послівного перекладу. Хоча повністю семантика лексеми при перекладі не була збережена, основна конотація була передана.

5. (2) *Folco Boffin* and Fredegar Bolger were two of these. - Фолько Мудрінс та Фредегар Бульбер були двома з них.

Цей міфонім є ім'ям та прізвищем одного із гобітів трилогії Дж.Р.Р.Толкіна. Етимологію лексеми *Folco* можна розглянути як адаптацію староанглійського *folca*, що означає «народ». Український еквівалент звучить як «Фолько», тобто автор використала спосіб транскодування, а саме транскрипції для перекладу цієї лексеми. Оскільки автор трилогії не давав рекомендацій з приводу перекладу цього міфоніму, то таке рішення є виправданим. Що стосується другої частини міфоніму, лексеми *Boffin*, то був використаний спосіб послівного перекладу. Слово *Boffin* в англійській мові може означати «науковець» або «вчений». Хоча корені еквівалентів лексеми не були використані у перекладі, автор переклала цей міфонім як «Мудрінс», зберігши основний зміст та ідею автора.

6. (90) And no wonder they're queer,' put in *Daddy Twofoot*. - 'Авжеж, вони дивні' -, сказав Дідусь Троєніг.

Цей міфонім слугує іменем одного із гобітів трилогії. У рекомендаціях до перекладу власних назв своїх творів, Дж.Р.Р.Толкін зазначив, що цей міфоперсонім варто перекласти за змістом. Перша лексема, *Daddy*, що дослівно звучатиме українською мовою як «татко, татусь» була перекладена як «дідусь». Припускаємо, що автор вирішила змінити семантику слова і замінити «татусь» на «дідусь», оскільки в українській культурі така форма більш поширена. Друга лексема міфоперсоніму, *Twofoot*, була перекладена послівно як «Двоєніг». Крім того, була також передані словотвірні норми міфоніму.

7. (41) The last was plainly old *Fatty Lumpkin*. - А шостий - без сумніву, Товстунчик.

Цей міфоперсонім є ім'ям та прізвищем одного із хобітів. У своїх рекомендаціях до перекладу власних назв, Дж.Р.Р.Толкін зазначав, що цей

онім потрібно перекладати за значенням. Таким чином, перша лексема *Fatty* означає ‘товстий’. Друга лексема, *Lumpkin*, може мати декілька трактувань: ‘товстий’, ‘незграбний’, або ‘тупий’. Для перекладу цієї ономазіологічної одиниці автор використала спосіб послівного перекладу і передала семантику слова зберігши корінь ‘товст’. В українському еквіваленті міфонім складається із однієї лексеми. Припускаємо, що автор зробила цей міфонім однослівним, оскільки лексеми оригіналу схожі за значенням. В контексті української мови і культури, це рішення є виправданим, адже зазвичай прізвиська, які вказують на певну зовнішню ознаку, є однослівними.

8. (92) There were various Chubbs (relations of Bilbo Baggins' grandmother), and various Grubbs. - Також були різні Рясні (родичі Більбо з бабусиноного боку) та Нерясні.

Ця власна назва, ‘Chubbs’, є прізвиськом однієї із сімейства гобітів. Цей міфоперсонім необхідно перекласти за значенням, оскільки це прізвисько є додатковою характеристикою зовнішності персонажів. *Chubb* з англійської означає ‘товстий’. Автор використала спосіб послівного перекладу для збереження семантики слова: *Chubbs* – ‘Рясні’.

Міфоперсонім ‘Grubbs’ є прізвиськом хгобітів. Як зазначає сам автор трилогії, Дж.Р.Р.Толкін, цю власну назву необхідно перекласти за значенням, враховуючи принцип звукової гармонійності і подібності. Корінь *Grub* з англійської означає ‘копати землю’. Український еквівалент даного міфоніму звучить як ‘Нерясні’. Автор не зберегла семантику лексеми, що вказувала на професію персонажів із цим прізвиськом. Натомість, за рекомендацією автора трилогії ‘Володар Перснів’, переклад був виконаний за принципом милозвучності. Оскільки в оригіналі міфоперсонім *Grubbs* іде парюю із *Chubbs*, то автор вирішила перекласти міфонім за принципом римованості і звучання: *Chubbs-Grubbs* – ‘Рясні-Нерясні’. Вважаємо, що для збереження текстової форми оригіналу такий спосіб перекладу є доцільним.

9. (20) Before the crossing of the mountains the Hobbits had already been divided into three somewhat different breeds: Harfoots, Stoors,

and Fallohides. - Ще до початку мандрів гобіти розділилися на три роди, які дещо відрізнялися один від одного: Хутроногів, Стурсів та Ясноголових.

Міфонім 'Harfoots' є ще одним прізвищем у гобітів. Цей міфоперсонім є варіантом давнього прізвища "*hairyfoot*", що означає 'хтось із волохатими ступнями'. Корінь *har-* відповідає сучасній лексемі *'hair'* в англійській мові, тоді як корінь *'foot'* прикладатиметься українською як 'ступня'. Оскільки семантика цієї власної назви вказує на зовнішню характеристику представників клану гобітів, її варто перекладати за значенням. Таким чином, автор використала спосіб послівного перекладу: *Harfoots* - 'Хутроноги'.

Міфонім 'Stoors' був перекладений способом транскодування. За рекомендаціями автора триогії, ця власна назва не несе семантичного навантаження, тому перекладати її слід способом збереження звукової подібності.

Міфонім 'Fallohides' також є одним із прізвищ гобітів. Перекласти даний міфонім варто за змістом. Корінь лексеми *'fallow'* означає «блідий» та «світлий». Таким чином, спосіб послівного перекладу з урахуванням норм словотвору української мови є найадекватнішим.

10.(44) And he spoke with some authority, for he had tended the garden at Bag End for forty years, and had helped old Holman in the same job before that. - Та він просторікував сміливо, адже майже сорок років служив садівником у Торбі-на-Кручі, та й раніше допомагав старому Норчику.

Дана власна назва є одним із прізвищ гобітів у трилогії 'Володар Перснів'. Оригінальна лексема складається із двох коренів: *'hole'*, що прикладатиметься українською як «нора», та *'man'* - «чоловік». Оскільки міфонім слугує додатковою характеристикою персонажа, а саме вказує на історію певного сімейства гобітів, його варто перекласти за значенням. Український еквівалент звучить як 'Норчик'. Автор зберегла значення міфоперсоніму, використавши спосіб послівного перекладу. Крім того, був

доданий зменшувальний суфікс -ик для того, щоб зробити власну назву більш схожою на прізвисько в українській культурі.

11.(93) But most of them had natural names, such as Banks, *Brockhouse*, Longholes, Sandheaver, and Tunnelly, many of which were used in the Shire. - Але здебільшого імення звучали зовсім звичні: Крутосхил, *Лисонор*, Глибокоп, Піскорит, Тунеллі - такі зустрічалися й у Гобітанії.

Цей міфонім слугує одним із прізвищ сімейств гобітів. Оригінальна лексеми складається із двох коренів. 'Brock' - архаїзм, що означає "борсук". Аж до кінця дев'ятнадцятого століття воно було широко поширене в сільській місцевості і зустрічалося в літературі. 'Brock' часто зустрічається в географічних назвах, на основі яких з'являлись деякі прізвища (наприклад *Brockbanks*). Вигадане Brockhouse взято в якості гобітського прізвища, тому що борсуки ("brock") будують складні, добре сплановані, підземні житла. Відповідно, даний міфоперсонім характеризує сімейство як вправних будівельників житл. Цю власну назву за рекомендаціями Дж.Р.Р.Толкіна варто перекласти за значенням. Український переклад цього міфоніму звучить «Лисонор». Вважаємо, що автор не повністю передала семантику власної назви, оскільки переклад ніяк не вказує на те, що представники сімейства вміли будувати підземні житла. Автор використала спосіб контекстуальної заміни, обравши корінь 'лис' для перекладу даного міфоніму.

12.(45) Over the door was painted in white letters: the prancing pony by Barliman Butterbur. - Над дверима білів напис: «Грайливий Поні» Барила Барбариса».

Даний міфоперсонім є ім'ям та прізвищем одного із персонажів трилогії, представника раси людей. Корінь `butter` зустрічається в якості складової частини прізвищ (які раніше були географічними назвами), наприклад, *Butterfield*. У трилогії це прізвище змінено на "Butterbur", що походить від назви рослини, *Petasites hybridus*. Сам автор трилогії зазначав,

що бажано, щоб в перекладі був корінь від лексеми `butter`. Якщо знайти такий відповідник не вдалось, то достатньо просто використати назву м'ясистої рослини із масивними листями. Переклад оригінальної назви рослини українською звучить як «Кремена Гібридна». Оскільки ця назва була в невідома більшості читачів, автор використала у перекладі даного міфонуіму назву рослини «барбарис». Що ж стосується перекладу імені, а саме першої лексеми міфоперсоніму, автор прибїгла до способу звукової подібності. Єдиною відмінністю є те, що другий корінь оригінальної лексеми `man`, що вказував на чоловічу стать, не був збережений. Натомість автор додала український суфікс '-ил', який також використовується для позначення чоловічого роду. Таким чином, автор використала спосіб звукової подібності зі збереженням норм українського словотвору.

13.(46) *The Mugworts*, for instance, seemed numerous. - *Полинків*,
наприклад, було дуже багато.

Даний міфоперсонім є прізвищем в Бригорі. Якщо аналізувати оригінальний міфонім, то прізвище походить від назви рослини (*Artemisia*, фр. "Armoise" - рослина, споріднена полину гіркому, фр. "Armoise amère"). Автор трилогії у своїх рекомендаціях зазначає, що слід взяти назву цієї рослини на мові перекладу, якщо вона підходить. В іншому випадку ж можна скористатися назвою будь-якої більш-менш зовні схожої рослини. Автор також зазначив, що перекладений міфонім повинен звучати «по-гобїтськи». Немірова для перекладу цього міфоперсоніму прибїгла по способу дослівного перекладу: *Mugworts* - 'Полинки'.

3.3 Аналіз способів перекладу міфотопонімів у трилогії Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів»

При аналізі способів перекладу міфотопонімів у трилогії Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів» було виявлено, що автор найчастіше звертається до таких способів:

- Транскодування (транслітерація та транскрипція)
- Послівний переклад
- Описовий переклад

Нижче навидимо детальний аналіз еквівалентів міфотопонімів українською мовою:

1. (47) They've dug up *Bagshot Row*, and there's the poor old Gaffer going down the Hill with his bits of things on a barrow. - Вони перекопали весь *Торбин узвіз*, і мій старий покидає Кручу, майно на візку везе!

Міфотопонім '*Bagshot Row*' позначає ряд невеликих нір у провулку нижче Торби-на-Кручі, які були названі так через те, що вирита під час викопування земля зсипалася з крутого пагорба донизу, туди, де пізніше з'явилися сади і земляні стіни. Перекладати дану географічну назву за змістом. Автор трилогії також зазначав, що обов'язковим є використання кореня лексеми «торба». Таким чином, перша лексема цього міфоніму, '*Bagshot*', була перекладена як «Торбин». Оригінальна лексема '*Row*' українською звучить як «Узвіз». Таким чином, автор використала спосіб послівного перекладу зі збереженням семантики міфоніму.

2. (48) It was good to see a sight of anything beyond the wood's borders, though they did not mean to go that way, if they could help it: *the Barrow-downs* had as sinister a reputation in hobbit-legend as *the Old Forest* itself. - Приємно було бачити край цього жахливого лісу, хоча йти до Могили вони не збирались, ну, хіба що у крайньому разі: у гобітанських переказах *Могили* поставали як примара чи не жахливіша, ніж *Старий Ліс*.

Дана географічна назва, *the Barrow-downs*, слугує позначенням території на сході від Торби-на-Кручі та Старого Лісу. Її використовували як поховальні місця для воїнів. Сам міфонім дослівно означає низькі, безлісні пагорби, на яких розташовувались безліч '*barrows*' - "могильників", тобто курганів або інших стародавніх поховань. Таким чином, даний міфонім треба

перекладати за значенням. Немірова пропонує такий еквівалент цієї географічної назви: «Могили». Значення міфоніму зберігається при такому перекладі. Для того, щоби показати, що це саме власна назва, а не просто поховання, автор подає цей міфонім із великої літери.

'Old Forest' ця власна назва вказує на лісисту місцевість неподалік Торби-на-Кручі. Для перекладу цього міфоніму автор використала спосіб послівного перекладу: *Old Forest* –«*Старий Ліс*». Окрім семантичного аспекту, також були збережені граматичні особливості оригінальної назви, а саме словосполучення «прикметник + іменник».

3. (5) It seemed that the evil power in *Mirkwood* had been driven out by the White Council. - Здавалось, що Рада Мудрих вигнала злу силу з Чорнолісся.

Ця назва запозичена із німецьких легенд і географії, і зберіглась головним чином у давньоісландському "myrkviðr". Дослівно '*Mirkwood*' означає «темний ліс». В сучасній англійській мові це слово не зберіглось. Дж.Р.Р.Толкін зазначає, що перекладати цей міфонім варто за змістом, використовуючи, по можливості, поетичні або застарілі обороти. Немірова перекладає '*Mirkwood*' як «Чорнолісся». Вважаємо, що такий український еквівалент є вдалим, оскільки семантичний аспект міфоніму збережений. Крім того, власна назва у перекладі звучить гармонійно у міфологічному романі-фентезі.

4. (49) Wolves and orcs were housed in *Isengard*, for Saruman was mustering a great force on his own account. - Вовки та орки походжають по Ізенгарду, бо Саруман збирає власне військо.

Передбачалося, що ця назва є перекладом загальних ельфійських назв *Angrenost* і *Carach Angren*, але зробленим так давно, що до моменту розповіді ці назви були вже архаїчні, а їх первісне значення було втрачено. Саме тому автор трилогії зазначає, що цю власну назву можна не перекладати за змістом. Що ж стосується оригінального міфоніму, він має 2 корені. '*Isen*' - це застаріла варіація англійського слова "iron" ("залізо"), тоді як '*Gard*' -

слово німецького походження, що означає "обгороджене місце", особливо навколо житла або групи будівель. *Isengard*, що дослівно прикладатиметься як «Залізний Двір», назвався так завдяки тому, що камінь в тих місцях був дуже твердим, особливо той, з якого була побудована центральна вежа. Немірова використала спосіб транскодування, а саме транслітерації, для перекладу даної географічної назви.

5. (50) Ere long we shall come to the mouth of the *Limlight* that runs down from Fangorn to join the Great River. - Незабаром ми допливемо до місця, де до Андуїну впадає річка Світла, що починається у Факторні.

Цей міфотопонім слугує назвою однієї із річок у трилогії 'Володар Пернів'. Лексеми складається із двох частин. Корінь '-light' тут означає "яскравий, ясний". Корінь "lim-", значення якого невідоме, перекладу не підлягає. Таким чином, при перекладі необхідно передати лише семантику першої частини міфоніму. Немірова перекладає '*Limlight*' як «Світла». Значення міфоніму було збережено завдяки послівному перекладу. Граматична форма була змінена: якщо оригінальний міфонім є іменником, у українському перекладі це прикметник. Для позначення Немірова подає цю власну назву з великої літери.

6. (51) There the River flows in stony vales amid high moors, until at last after many leagues it comes to the tall island of *the Tindrock*. - Там Андуїн довго тече кам'янистим коритом повз заболочені луки, а потім розділяється на два рукави біля Кремінь-скелі.

Ця географічна назва на загальній мові звучить як '*Tol Brandir*' і не перекладається. Це є недосяжний острів зі стрімкими берегами, що представляє із себе величезну скелю. Слово "tind" означає «вершина». Другий корінь, '*rock*' означає «камінь» або «скеля». Немірова використовує спосіб послівного перекладу і пропонує такий український еквівалент міфоніму: *Tindrock* – «Кремінь-скеля».

7. (1) The second disappearance of Mr. Bilbo Baggins was discussed in Hobbiton, and indeed all over *the Shire* for a year and a day. - Друге зникнення Більбо Торбинса обговорювали у Гобітоні, та й по всьому *Краю*.

Даний міфотопонім позначає адміністративну територіальну одиницю у трилогії 'Володар Перснів' зі своїм «головним містом». Оскільки це слово існує у сучасній англійській мові, а отже, у творі відноситься до загальної мови, слід перекладати його за змістом.

Група «Предмети і поняття» та приклади із неї не наводяться у роботі, оскільки такі міфоніми не аналізувались під час нашого дослідження.

Зробивши аналіз та порівнявши оригінальні міфоніми трилогії Дж.Р.Р.Толкіна «Володар перснів» з їх українськими еквівалентами, ми дійшли висновку, що автор українського перекладу твору, А.В.Немірова, загалом дотримувалась рекомендацій письменника при перекладі власних назв. Також у більшості випадків була збережена семантика міфонімів, а також велика увага приділялась національно-культурному компоненту.

Основними способами перекладу міфонімів роману-фентезі «Володар Перснів: Хранителі Персня» були послівний переклад, а також транскодування (транскрипція та транслітерація). У ході дослідження було проаналізовано 150 міфологічних одиниць, із яких 89 були перекладені шляхом транскодування (54 – транслітерація, 35 – транскрипція), а 61 одиниця була перекладена шляхом послівного перекладу. Кількісне

Способи перекладу міфонімів

співвідношення способів перекладу можна спостерігати у діаграмі 7:

Унікальність трилогії Дж.Р.Р.Толкіна та значимість його доробку пояснюється тим, що письменник створив власну систему власних назв для свого легендаріуму, а також створив унікальні рекомендації до їх перекладу всупереч нормам ономазіологічних досліджень. Ті образи, які розкриваються перед читачем трилогії, були створені на основі кельтського епосу та відомих саг та міфів, але вони подаються у зовсім новій оболонці. Саме тому правильний переклад міфонімів цього твору є настільки важливим: необхідно зберегти культурний компонент і національний колорит, а також зробити українські еквіваленти зрозумілими для читача. Вважаємо, що автор перекладу першої частини трилогії «Володар Персні: Хранителі Персня» використала правильні способи та підходу для перекладу власних назв.

Висновки до розділу 3

У даній частині роботи були проаналізовані власні назви романа-фентезі роман-фентезі Дж. Р. Р. Толкіна «Володар перснів». Було визначено, що міфологічні одиниці повинні розглядатись враховуючи національно-культурний компонент та семантичну складову. Для дослідження ми взяли за основу класифікацію Н.Подольської. Для аналізу було обрано 150 лексичних одиниць, які були розподілені на такі групи: міфоантропоніми (17 одиниць), міфоперсоніми (84 одиниці), міфотопоніми (41 одиниць), міфозооніми (8 одиниць). Власних назв, які б відносились до тематичної групи «міфотопоніми» не було виявлено під час аналізу.

Основною задачею було проаналізувати способи перекладу міфологічного ономастикону трилогії «Володар Перснів» з англійської на українську мову. Також одним із завдань було визначити, які способи перекладу були найвдалішими. У ході аналізу ми прийшли до висновку, що найкращими були способи транскодування (транслітерація та транскрипція) та послівний переклад. Перший спосіб, транскодування, є дуже поширеним

при перекладі власних назв художнього дискурсу. Причинами для цього є простота методу, а також можливість передачі графічної та звукової форми в українських еквівалентах міфонімів. Крім того, транскодування забезпечує збереження етнічного та культурного компонентів, що ж дуже важливими для міфонімів. Інший спосіб, який також часто використовувався для перекладу міфонімів трилогії «Володар Перснів» є послівний переклад. Хоча цей метод не є таким поширеним і простим, у багатьох випадках він є адекватним. Оскільки багато власних назв потребували повного або часткового збереження семантичного компоненту за рекомендаціями самого автора, Дж.Р.Р.Толкіна, використання послівного перекладу було необхідне.

Також необхідно зазначити, що на даному етапі розвитку мовознавчих дисциплін, потреба у подальшому і більш детальному вивченні феномену міфоніму та його ролі у художньому творі тільки зростає. Таким чином, визначення методів перекладу, які б найповніше та найточніше передавали значення, не втрачаючи при цьому культурний та національний компоненти, є важливою задачею ономазіологічних досліджень.

У практичній частині дослідження також були наведені та проаналізовані практичні рекомендації автора трилогії «Володар Перснів» Дж.Р.Р.Толкіна. Оскільки всі міфологічні одиниці у його творах є унікальним явищем, яке потребує всебічного аналізу, неможливо розглядати способи перекладу міфонімів без їх врахування. Було виявлено, що ці коментарі послуговували основою для перекладачів під час їхньої роботи над твором і сприяли більш точній і правильній передачі ними національно-культурного колориту англосовної нації.

Оскільки способи перекладу міфонімів у цілому, а також конкретно у романі-фентезі «Володар Перснів: Хранителі Перснів» не ж достатньо висвітленні у художньому просторі, дослідження цього лінгвістичного явища сприятиме подальшій дискусії з приводу способів відтворення одиниць міфологічного ономастикону в мовах перекладу.

ВИСНОВКИ

В ході дослідження нами зроблено наступні висновки:

Ономасіологія, або теорія номінації сформувалась як окрема галузь у мовознавстві у 19-20 століттях. Таким чином, дана наука є досить молодим напрямом у лінгвістиці. Від 19 століття підхід до ономасіологічних досліджень суттєво змінився, адже стався перехід від окремих повнозначних знаків до комбінації знаків у межах одиниць різної структури. Крім того, у сучасній ономасіології аналізуються повноцінні ситуації, а не тільки номінативна функція іменників.

Визначено, що ономасіологія є перспективною наукою, яка має наступні завдання на даному етапі розвитку: основні завдання ономасіології можна сформулювати наступним чином: пошук закономірностей концептуалізації та категоризації людського досвіду; встановлення кореляції знання та значення певних лексичних одиниць; когнітивна інтерпретація цілісного поняття акту номінації та умов його здійснення; поняття ономасіологічної структури вторинних одиниць номінації та відображення у результатах номінації змін у концептуальній картині світу мовного колективу до питань варіювання номінацій у лексичній структурі тексту.

Одним із найважливіших понять в теорії номінації є онім, тобто власна назва. Загальна дефініцією оніма, яку підтримують більшість лінгвістів, визначає власну назву як слово, словосполучення чи речення, функцією якого є виділення іменованого ним об'єкта серед інших об'єктів, його індивідуалізації та ідентифікації. Власні назви належать до лінгвістичних універсалій, оскільки існують у всіх мовах світу. Але в кожній окремо взятій мові вони мають свої специфічні ознаки: набір домінантних рис, характерні фонетичні, морфологічні, стилістичні трансформації, комплекти словотвірних засобів з певною продуктивністю тощо. З іншого боку, потрібно визначити особливості онімів як компонентів лексичної системи

мови, що є специфічною за лексико-семантичною структурою, спрямованою на індивідуалізацію об'єкта, його виділення серед інших денотатів.

Також важливо зазначити, що власна назва має національно-мовну приналежність, незважаючи на те, що її основною функцією з найменування об'єкти. Онім завжди є реалією, тобто власна назва завжди називає реально існуючий або вигаданий об'єкт думки.

Важливим аспектом ономазіології як науки є проблема функціонування власної назви у художньому творі. Це пояснюється тим, що у літературному тексті онім виступає частиною стилістичної системи, а також створює загальну образність твору.

Літературний ономастикон є невід'ємною частиною художнього дискурсу. Слід зазначити, що у сучасній англійській мові система онімії не є визначеною та стабільною, тому що підхід до ономазіології постійно змінюється, а також з'являються нові одиниці власних назв.

Кожен автор створює оригінальний власний ономастикон, який переважно складається із поетонімів, одним із одиниць теорії номінації. Об'єктом даного дослідження став авторський ономастикон у романі-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів: Братство Персня». Оскільки оригінальний ономастикон твору формують міфоніми, вони і були проаналізовані.

У даній роботі основна увага приділялась такому виду власних назв, як міфонімам. Однією із найважливіших категорій ономазіології є міфонім. Проаналізувавши теоретичний матеріал за темою, ми дійшли висновку, що у сучасній лінгвістиці не існує єдиного підходу до міфоніму. Більшість мовознавців дефінують це поняття як назва вигаданого об'єкта в будь-якій сфері ономастичного простору в міфах і казках

Було визначено, що міфоніми можуть поєднувати різні типи значень, такі як денотація, конотація, емоційність та структурність. Для нього головним виступає співвідношення з суб'єктом / об'єктом, предметом, явищем поза зв'язком з якими міфонім не мислиться. Варто також зазначити,

що міфонім має характер багатофункціональності. Виконуючи важливі мовні функції у тексті, міфоніми набувають експресивності завдяки стилістичному аспекту. Саме це слугує переходу звичайної власної назви до міфоніму.

Основним завданням даного дослідження, як було вище зазначено, є аналіз одиниць міфологічного ономастикону у романі-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів: Хранителі Персня» для класифікації власних назв. Відповідно, під час роботи були розглянуті різні підходи вітчизняних та зарубіжних науковців-мовознавців до класифікації міфонімів. Метою даного дослідження був аналіз елементів міфологічного ономастикону роману-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Перснів» для подальшої класифікації власних назв. Таким чином, у роботі були проаналізовані різні методи розподілу міфологічних онімів н тематичні групи, а також узагальнені підходи до класифікацій. Під час дослідження ми зробили висновок, що основними критеріями розподілу міфонімів на тематичні групи є основними критеріями для групування міфонімів є сфера функціонування (релігійні, культурні, та літературні власні назви), походження (міфоніми з реальним та ідеальним детонатом) та об'єкт позначення (назви осіб, назви видуманих персонажів; назви книг; топографічні імена: назви річок, країн, гір, міст, поселень тощо).

Враховуючи те, що підходи до класифікації міфонімів суттєво відрізнялись у різних мовознавців, не можна стверджувати, що певна із класифікацій адекватніша. Всі способи розподілу власних назв міфологічного твору характеризують міфонім як явище із різних аспектів. Крім того, перед дослідниками стояли різні завдання при класифікації міфонімів.

Проаналізувавши різні підходи до класифікації одиниць міфологічного ономастикону, ми вважаємо, що найефективнішою виявилась система Н. Подольської, яка поділила міфоніми на такі групи: міфоперсоніми (власне ім'я персонажу міфу), міфоантропоніми (власне ім'я людської істоти міфу), міфозооніми (власне ім'я тварини міфу), міфотопоніми (власне ім'я

географічного об'єкту), та міфотоніми (власне ім'я росилини міфу). Міфоніми усіх груп були знайдені у романі-фентезі «Володар Персня: Братство Кільця» та проаналізовані.

Під часу аналізу були досліджені 100 фрагментів роману-фентезі Дж. Р. Р. Толкіна «Володар Пернів: Хранителі Персня» та 150 міфологічних одиниць з національно-культурним компонентом. Виявлено, що співвідношення тематичних груп міфонімів виглядає так: міфоантропоніми (17 одиниць), міфоперсоніми (76 одиниць), міфотопоніми (49 одиниць), міфозооніми (6 одиниць), міфофітоніми (2 одиниці).

Наступним завданням даного дослідження було визначити основні способи перекладу одиниць міфологічного ономастикону у романі-фентезі «Володар Пернів: Хранителі Персня» Дж. Р. Р. Толкіна для визначення найадекватніших методів. Аналіз показав, що основними способами перекладу оригінальних міфонімів з англійської мови є транскодування (транскрипція та транслітерація) та послівний переклад. Також було визначено, що при перекладі власних назв були застосовані принципи збереження графічної і звукової форми, що, у свою чергу, сприяє збереженню національно-культурного компоненту значення мовної одиниці.

Ми вважаємо, що транскодування ж найадекватнішим способом перекладу міфонімів, оскільки цей підхід сприяє збереженню національно-культурного компоненту, що є невід'ємною характеристикою міфологічного ономастикону. Крім того, транскодування є простим та поширеним способом перекладу власних назв. Незважаючи на це, також використовувався спосіб дослівного перекладу. Найчастіше, він застосовувався коли оригінальним онім має важливий семантичний критерій, і мусить бути перекладений за змістом. Список таких власних назв був створений самим Дж. Р. Р. Толкіна, який давав рекомендації з приводу перекладу власних назв трилогії «Володар Пернів» іншими мовами. У ході дослідження було проаналізовано 150 міфологічних одиниць, із яких 89 були перекладені шляхом транскодування (54 – транслітерація, 35 – транскрипція), а 61 одиниця була перекладена

шляхом послівного перекладу.

Таким чином, оскільки рівень впливу міфу на суспільну свідомість зростає, зараз існує необхідність детальнішого і повнішого вивчення такого лінгвістичного явища як міфонім. Ономасіологія як наука має значні перспективи розвитку, оскільки проблема класифікації та способів перекладу унікальних оригінальних одиниць міфологічного ономастикону не є достатньо вивченою. Адекватне розуміння семантики та функціональності міфонімів дає можливість визначити правильні методи для х перекладу іншими мовами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И.С. Введение в переводоведение / И.С. Алексеева. – СПб: Академия, 2004. – 68 с.
2. Апресян Ю.Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка. – М.: Наука, 1994. – 367 с.
3. Бабенко Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика: Учебник. Практикум / Л.Г. Бабенко, Ю.В. Казарин. – М.: Флинта: Наука, 2003. – 496 с.
4. Бархударов Л. С., Штелинг Д. А. Проблемы синтаксиса простого предложения современного английского языка / Л. С. Бархударов. – М., 2001. – 372 с.
5. Белецкий А.А. Лексикология и теория языкознания (ономастика) / Андрей Александрович Белецкий. – К.: Изд-во КГУ, 1972. – 210 с.
6. Ботчук Е.Н. Словообразование в современном английском языке. – К., 1988. – 340 с.
7. Боярська Л.В. Фольклор: Тексти лекцій. (Для студентів 1-го курсу відділень журналістика, видавнича справа та редагування, реклама та зв'язки з громадськістю). – К., 2010. 70 с.
8. Бучко Д. В. Принципи номінації і класифікація українських ойконімів // Другий міжнародний конгрес українців: Доповіді і повідомлення. Мовознавство. 22-28 серпня. – Львів, 1993. – С. 113-115.
9. Вежбицкая А. В. Понимание культуры через посредство ключевых слов / А. В. Вежбицкая. – М.: Наука, 2001. – 75 с.
10. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов – К., вид. «Нова книга» 2003. – 372 с.
11. Вересаев В. А. Номинации мифологических объектов русского фольклора в сопоставлении с сербским / В. А. Вересаев. – Одесса, 1993. 200 с.

12. Верещагин Е. М. Топонимическое лингвострановедение // П Всесоюз. науч.-практ. конф. «Исторические названия – памятники культуры». – М., 1991. Вып. 1. – С. 44-45.
13. Виноградов В. В. Русский язык: Грамматическое учение о слове: Учебное пособие для вузов/ МГУ. – М.: Учпедгиз, 1997. – 784 с.
14. Воробьев В.В. Лингвокультурология: (Теория и методы). – М.: Изд-во РУДН, 1997. – 331 с.
15. Гак В.Г. Семантическая структура языковой единицы и типология функций / В.Г. Гак. Языковые преобразования. Часть I. Глава V. § 2. – М.: Языки русской культуры, 1998. – С. 190-195.
16. Гаков В. / Толкин (Tolkien) Дж(он) Р(ональд) Р(уэл) (1892—1973) /Энциклопедия фантастики: Ок. 1300 статей / Под ред. Вл. Гакова. — Минск: ИКО «Галаксиас», 1995, — С. 556 — 558.
17. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 140 с.
18. Гумбольдт В. Язык и философия культуры / В. Гумбольдт. – М.: Прогресс, 1999. – 471 с.
19. Даниленко В. П. Ономазиологическое направление в грамматике / В. П. Даниленко. – Иркутск : Изд-во Иркутского ун-та, 1990. 348 с.
20. Даніліна В. Поняття про міфічний простір та його основні одиниці найменування персонажів (міфоніми) //Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2012. – №. 56 (1). с. 333-339.
21. Жаботинская С. А. Теория номинации: когнитивный ракурс / С. А. Жаботинская // Вестн. МГЛУ. Лексика в разных типах дискурса. – Вып. 478. – М., 2003. – С. 145-164.
22. Жапалина Л.К. Номинация и словообразовательные отношения. – М., 2001. – 330 с.
23. Жовтобрюх. М. А.Курссучасної українськоїлітературної мови : підруч. для філол. ф-ів пед. ін-тів. Ч.1 / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. – К.: Вища школа, 1992. – 402 с.

24. Журавлева Т.А. Особенности терминологической номинации. Монография. – Донецк: АООТ Торговый Дом “Донбасс“, 1998. – 253 с.
25. Зарицький М.С. Переклад: створення та редагування / М.С. Зарицький. – К.: Парламентське видавництво, 2004. – 120 с.
26. Золотова Г. А. Грамматика как наука о человеке / Г. А. Золотова // Русский язык в научном освещении. – 2001. – № 1. С. 107–113.
27. Казакова Т.А. Практические основы перевода. English <=> Russian. – Серия: Изучаем иностранные языки. – СПб.: «Издательство Союз», – 2001, – 320 с
28. Калугина Т.В. Ономазиология в современной научной парадигме / Система і структура східнослов'янських мов. - 2014. - Вип. 7. С. 56-64
29. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову – Вінниця 2003. – 194 с.
30. Катермина В.В. О национально-культурном компоненте имен собственных (на материале английской фразеологии) / В.В. Катермина // Духовные ценности современной российской молодежи. Материалы межвузовской научной конференции. – Орел, 2007. – С.49 – 51.
31. Комлев Н.Г. Компоненты содержательной структуры слова / Н. Г. Комлев. – М.: Наука, 1996. – 286 с.
32. Кондратьева Т. Н. Собственные имена в русском эпосе / Т. Н. Кондратьева. – Казань : Изд-во Казанского университета, 1967. – 247 с.
33. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2008 – 512с.
34. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов / І. В. Корунець. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 459 с.
35. Космеда Т.А. Денотат, конотація й аксіосемантика у проєкції на лексико-семантичні відповідники російської та української мов // Мовознавство № 4–5 / Тетяна Космеда. – Київ, 1997. – С. 62 – 65.
36. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти – Київ, 1999. – 528 с.

37. Крюкова И.В. Имена собственные в современной российской рекламе. Опубликовано в коллективной монографии: Рекламный дискурс и рекламный текст: коллективная монография. Глава 14. – М.: ФЛИНТА: Наука, 2013. 2-е изд. – С. 261-278.
38. Кубрякова Е. С. Актуальные проблемы современной семантики / Кубрякова Е. С. – М. : Наука, 1984. – 185 с.
39. Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века (опыт парадигмального анализа) / Е. С. Кубрякова // Актуальные проблемы современной лингвистики: учеб.пособие / [сост. Л. Н. Чурилина]. – [4-е изд.]. – М. : Флинта : Наука, 2009. С. 46–59.
40. Кубрякова Е.С. Номинативный аспект речевой деятельности. – М.: Наука, 1996. – 157 с.
41. Кушина Н.І. Відтворення етномовного компонента українських народних казок в англomовних перекладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.16 / Н.І. Кушина – К., 1998. – 41 с.
42. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість / Навчальний посібник / К.: Знання-Прес, 2006. 591 с.
43. Максимчук Н.А. Нормативно-научная картина мира русской языковой личности в комплексном лингвистическом рассмотрении. Дисс, Москва, 2002. 413 с.
44. Мелетинский Е.М. Поэтика мифа : монография / Е.М. Мелетинский. – М., 1995. – 219 с.
45. Михайлов В.Н. Лингвистический анализ ономастической лексики в художественной речи: Учебное пособие. – Симферополь: Изд-во СГУ, 1991. – 28 с.
46. Н. А. Максимчук. Учебный ономастический словарь а аспекте межкультурной коммуникации. 2014. С. 250
47. Никитевич В.М. Основы номинативной деривации. – Шпак В. К. Основы перекладу: граматичні та лексичні аспекти. – Київ: Знання, 2005. – 312 с.

48. Ономасіологія // Українська мова. Енциклопедія / Авт.: В. М. Русанівський, О.О. Тараненко, Н.П. Зяблюк та ін. – К.: Укр.енцикл., 2002. – 404 с.
49. Полюжина М. М., Панасенко Н. І. Ономасіологія: проблематика, етапи становлення та перспективи розвитку. 2003. 350 с.
50. Потебня А. А. Мысль и язык / А. А. Потебня. – К. : СИНТО, 1993. – 181 с.
51. Потебня А.А. Труды. Символ и миф в народной культуре (Сост., подг. текстов, статьи и комментарии А.Л. Топорова). - М.: Лабиринт, 2000. – 480 с.
52. Пропп В. Морфология сказки [Электронный ресурс] / Владимир Пропп. – Ленинград : АCADEMIA, 1928 // Фундаментальная электронная библиотека “Русская литература и фольклор”. – Режим доступа : <http://febweb.ru/feb/skazki/critics/pms/PMS-001-.htm>
53. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Я.И. Рецкер. – М.: Международные отношения, 1974. – 210 с.
54. Русанівський В.М. Структура лексичної семантики. – К.: Наукова думка, 2003. – 350 с.
55. Рут М. Э. Образная номинация в русском языке / М. Э. Рут – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 1994. – 148 с.
56. Рябко О. П. Сложноструктурные флоронимы в английском языке: когнитивно-фреймовая и мотивационно-номинативная интерпретация : дис доктора філол.наук : 10.10.04 / О. П. Рябко. – Пятигорск, 2003. – 340 с.
57. Селиванова Е. А. Когнитивная ономасіологія : монографія / Е. А. Селиванова. – К. : Изд-во укр. фитосоциолог. центра, 2000. – 248 с.
58. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / О. О. Селіванова.– Полтава : Довкілля, 2008. – 712 с.
59. Селіванова О.О. Складне слово: моделі світу. – Черкаси, 1998. – 260 с.

60. Сергеева Ю.Ф. Семантическая модель мифонима в синхронном аспекте / Ю.Ф. Сергеева // Лингвистика и литературоведение. – Москва, 2003. – С. 41 – 45.
61. Словарь русской ономастической терминологии / [сост. Н.В. Подольская ; за ред. А.В. Суперанской]. – Москва: Наука, 1988. – 623 с.
62. Смирницкий А. И. Морфология английского языка / А. И. Смирницкий. – М.: Высшая школа, 1995. – 440 с.
63. Снитко Е. С. Внутренняя форма номинативных единиц / Е. С. Снитко. – Львов : Свит, 1990. – 150 с.
64. Суперанская А.В. Общая теория имени собственного. – М.: Наука, 1973. – 220 с.
65. Тезисы Пражского лингвистического кружка // Пражский лингвистический кружок: Сборник статей / Гл. ред.: Н.А. Кондрашова. –М.: Прогресс, 1967. – С. 17-42.
66. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантические, прагматические и лингвокультурологические аспекты / В. Н. Телия.– М. : Школа «Языки русской культуры», 1996. – 288 с.
67. Толкиен Дж. Руководство по переводу имен собственных из «Властелина колец» / перев. Д. Туганбаев, М. Скуратовская. – М.: «ГТТ», 2009. – 78 с.
68. Толстой Н.И. Имя в контексте народной культуры / Н.И. Толстой, С. М. Толстая. – М.: Языки русской культуры, 2000. – 315 с.
69. Томахин Г.Д. Топонимы как реалии языка и культуры (на материале географических названий США) // Вопросы языкознания. – 1984., №4. – С. 84-97.
70. Торопцев И. С. Предмет, задачи, материал и методы ономастиологии / И. С. Торопцев // Проблемы ономастиологии / под ред. проф. И. С. Торопцева. – Орёл : Изд-во Курск. пед. ин-та, 1974. – Вып. 1. – С. 3– 5.
71. Тропіна Н.П. Прагматичний тип вторинної номінації в сучасній українській мові. – Київ: Кондор, 2002. – 230 с.

72. Улуханов И.С. Мотивация и производность // Вопросы языкознания. – 1992. – №2 – С. 23 – 28
73. Уфимцева А. А. Лингвистическая сущность и аспекты номинации / А.А. Уфимцева, Э.С. Азнаурова, Е.С. Кубрякова, В.Н. Телия // Языковая номинация. (Общие вопросы) /Под. ред. А. А. Уфимцева, Э. С. Азнаурова, Е. С. Кубрякова, В. Н. Телия. – М. : Наука, 1977., – С. 7 – 98.
74. Шаповал О.В. Комуникативно-стильові параметри вторинної номінації в газетно-журнальній публіцистиці 80-90 рр. 20 ст. Автореферат дис... канд. філол. наук. – Дніпропетровськ, 2003. – 19 с.
75. Шлет Г. Г. Внутренняя форма слова (этюды и вариации на темы Гумбольдта). - [Изд. 2-е, стереотип.] / Г. Г. Шлет. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 216 с.
76. Шпак В. К. Основы перекладу: граматичні та лексичні аспекти. – Київ: Знання, 2005. – 312 с.
77. Щерба Л.В. Опыт общей теории лексикографии. – Л., 1974. – 261 с.
78. Юлдашева Л. П. Лексико-семантичні особливості заголовків сучасної літератури. Вісник Донецького національного університету. Сер. Б : Гуманітарні науки. 2015. № 1–2. С. 327–332.
79. Языковая номинация (Общие вопросы) / [А. А. Уфимцева, Е. С. Азнаурова, Е. С. Кубрякова и др.]; под ред. Б. А. Серебренникова, А. А. Уфимцевой. – М. : Наука, 2007. – 360 с.
80. Blank A. Why do new meanings occur? A cognitive typology of the motivations for lexical semantic change // Historical Semantics and Cognition / ed. By A. Blank, P. Koch. – Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 1999. – P. 61–89.
81. Dirven R. Cognitive Exploration of Language and Linguistics / R. Dirven, M. Verspoor. – John Benjamins Publishing Company : Amsterdam / Philadelphia, 1998. – 301 p.
82. Geeraerts D. Theories of Lexical Semantics / D. Geeraerts. – Oxford : Oxford University Press, 2010. – 362 p.

83. Jordanskaja I., Mielczuk I Konotacja w semantyce lingwistycznej i leksykografii // Konotacja / Pod red. J. Barminkiego. – Lublin, 1998. –160 p.
84. Malmberg B. The application of linguistics // Perren G., Trim J. Application of linguistics. – London-Cambridge, 1971. – 290 p.
85. Marchand H. The Categories and Types of PRESENT-DAY English Word-formation. – Wiesbaden, 1960. – 250 p.
86. Michael Lewis. The Lexical Approach / L. Michael: Thomson, 1997. – 170 p.
87. Rateliff, John D., and John Ronald Reuel Tolkien. The History of the Hobbit. HarperCollins UK, 2008.
88. Zauner A. Die romanischen Namen der Korperteile / A. Zauner // Romanische Forschungen, XIV, 2. – Berlin, 1903. S. 339–530.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

89. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. Отв. редактор доктор фил. наук А.В. Суперанская – 2-е изд., перераб. и доп.–М.: Наука, 1988. – 245 с.

90. Словник української мови: в 11 томах. — Том 10. — К, 1979. — . 430 с.

91. Телия В. Н. Номинация / В. Н. Телия // Языкознание. Большой энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – [2-е изд.]. – М. : Большая Рос. энцикл., 2000. – С. 336-337.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

ВП: Володар перснів: Хранителі персня / перекл. з англ. А. В. Немірова. – 2003. – 240 с.

LotR: Tolkien J.R.R. The Lord of the Rings: The Fellowship of the Ring / J.R.R. Tolkien. – UK, 2004. – 320 p.

ДОДАТКИ

Додаток А. Міфоніми у романі-фентезі Дж. Р.Р. Толкіна «Володар Пернів: Володар Персня» та їх відтворення в українськомовному перекладі

1	The second disappearance of <u>Mr. Bilbo Baggins</u> was discussed in <u>Hobbiton</u> , and indeed all over <u>the Shire</u> for a year and a day, and was remembered for much longer than that.	Друге зникнення <u>Більбо Торбинса</u> обговорювали у <u>Гобітоні</u> , та й по всьому <u>Краю</u> , і рік, і другий, а пам'ятали ще довше.
2	<u>Folco Boffin</u> and <u>Fredegar Bolger</u> were two of these.	<u>Фолько Мудрінс</u> та <u>Фредегар Бульбер</u> були двома з них.
3	Frodo himself, after the first shock, found that being his own master and the Mr. Baggins of <u>Bag End</u> was rather pleasant.	Щодо самого Фродо, то він пережив біль розлуки і переконався, що належати самому собі та бути єдинроманим паном Торбинсом з <u>Торби-на-Кручі</u> не так уже й погано.
4	Some spoke in whispers of <u>the Enemy</u> and of <u>the Land of Mordor</u> .	Дехто з них пошепки розповідав про страшного <u>Ворога</u> з <u>Мордорських земель</u> .
5	It seemed that the evil power in <u>Mirkwood</u> had been driven out by the	Здавалось, що <u>Рада Мудрих</u> вигнала злу силу з <u>Чорнолісся</u> .

	<u>White Council.</u>	
6	<u>The Dark Tower</u> had been rebuilt, it was said.	<u>Чорний Замок</u> відбудовано - так казали подорожні.
7	<u>Orcs</u> were multiplying again in the mountains.	<u>Орки</u> знову множилися у горах.
8	<u>Trolls</u> were abroad, no longer dull-witted, but cunning and armed with dreadful weapons.	<u>Тролі</u> стали покидати печери - не ті, що досі, тупоголові потвори, а хитрючі і з жахливою зброєю
9	The conversation in <u>The Green Dragon</u> at <u>Bywater.</u>	У « <u>Зеленім Драконі</u> », в <u>Поріччі</u> , зав'язалася розмова.
10	<u>Sam Gamgee</u> was sitting in the corner near the fire, and opposite him was <u>Ted Sandyman</u> , the miller's son.	<u>Сем Гемджи</u> сидів у куточку біля вогнища, а проти нього вмовстився <u>Тед Піскун</u> , син мірошника.
11	They do say that one bigger than a tree was seen up away beyond <u>the North Moors</u> not long back.	Одного такого - заввишки з дуба! - бачили нещодавно за <u>Північними Драгвами</u> .
12	He works for <u>Mr. Boffin</u> at <u>Overhill</u> and goes up to <u>the Northfarthing</u> for the hunting.	Він працює у <u>Мудрінса</u> у <u>Верхових Горбах</u> і ходить до <u>Північної чверті</u> на полювання.
13	They do say they are going to the harbours, out away beyond <u>the White</u>	Кажуть, що йдуть вони до своїх гаваней там, за <u>Білими Баштами</u> .

	<u>Towers.</u>	
14	Not that the <u>Brandybucks</u> of <u>Buckland</u> live in <u>the Old Forest</u> ; but they're a queer breed, seemingly.	<u>Брендібоки</u> , ясна річ, у <u>Старому Лісі</u> не мешкають, але чудернацька, в них порода.
15	You see: <u>Mr. Drogo</u> , he married poor <u>Miss Primula Brandybuck</u> .	<u>Пан Дрого</u> , бач, оженився на бідолашній <u>Примулі Брендібок</u> .
16	And Mr. Drogo was staying at <u>Brandy Hall</u> with his father-in-law, old <u>Master Gorbodoc</u> , as he often did after his marriage.	Дрого часто приїжджав на гостини у <u>Брендідар</u> до тестя, старого пана <u>Горбадока</u> .
17	And he went out boating on the <u>Brandywine River</u> .	І їздили вони «кататися» на човнах по <u>Брендівіні</u> .
18	It is plain indeed that in spite of later estrangement <u>Hobbits</u> are relatives of ours: far nearer to us than <u>Elves</u> , or even than <u>Dwarves</u> .	Незважаючи на те, що нині <u>гобіти</u> нас уникають, легко зрозуміти, що вони одного з нами походження, значно ближчі до нас, ніж <u>ельфи</u> або навіть <u>гноми</u> .
19	Their earliest tales seem to glimpse a time when they dwelt in the upper vales of <u>Anduin</u> , between the eaves of <u>Greenwood the Great</u> and	У найраніших спогадах, мабуть, відбилися часи, коли вони жили у верхів'ях <u>Андуїну</u> , між узліссям <u>Великого Зеленого лісу</u> та <u>Імлистими Горами</u> .

	the <u>Misty Mountains</u> .	
20	Before the crossing of the mountains the Hobbits had already been divided into three somewhat different breeds: <u>Harfoots</u> , <u>Stoors</u> , and <u>Fallohides</u> .	Ще до початку мандрів гобіти розділилися на три роди, які дещо відрізнялися один від одного: <u>Хутроногів</u> , <u>Стурсів</u> та <u>Ясноголових</u> .
21	In the westlands of <u>Eriador</u> , between the Misty Mountains and the <u>Mountains of Lune</u> , the Hobbits found both Men and Elves.	В <u>Ериадорі</u> між Імлистими та <u>Лунними горами</u> гобіти зустріли як ельфів, так і людей.
22	This was at <u>Bree</u> and in the <u>Chetwood</u> that lay around about, some forty miles east of the Shire.	То була <u>Бригора</u> у <u>Дужому лісі</u> , десь за сорок миль на схід від межі Краю.
23	That story was derived from the earlier chapters of the <u>Red Book</u> .	Дещо можна, звичайно, почерпнути з повісті, що була написана за <u>Червоною Книгою</u> .
24	It is an exact copy in all details of <u>the Thain's Book</u> in <u>Minas Tirith</u> .	Списане з усіма подробицями з <u>Книги Тана</u> , що в <u>Мінас-Тіріті</u> .
25	We will take this book, <u>the Book of Mazarbul</u> , and look at it more closely later	Літопис ми заберемо, книгу <u>Зали Мазарбул</u> , і уважно дослідимо пізніше.
26	There <u>the Entwash</u> flows in by many mouths	Туди ж виходить широке гирло <u>Ентули</u> , що тече з <u>лісу</u>

	from the <i>Forest of Fangorn</i> in the west	<i>Фангорн.</i>
27	Of these words we could understand little, and we spoke to our father, <i>Denethor</i> , Lord of <i>Minas Tirith</i> , wise in the lore of Gondor	Ми не зрозуміли цих слів та переказали їх батькові нашому <i>Денетору</i> , наміснику <i>Мінас-Тіріта</i> , бо він обізнаний у науках.
28	According to the Red Book, <i>Bandobras Took</i> (<i>Bullroarer</i>), son of Isumbras the Third, was four foot five and able to ride a horse.	Якщо вірити Червоній Книзі, <i>Бандобрас Тук Бикорик</i> , син Ізенгрима Другого, мав чотири з половиною фути зросту та міг їздити верхи на справжньому коні.
29	For the collection of <i>Hugo Bracegirdle</i> , from a contributor.	Для зібрання <i>Гуго Розпоясса</i> - від укладача.
30	It was in the year that the <i>White Council</i> drove the dark power from <i>Mirkwood</i> , that <i>Bilbo</i> found his ring.	Так, <i>Більбо</i> знайшов перстень того року, коли <i>Біла Рада</i> вигнала лиху силу з <i>Чорнолісся</i> .
31	But even the <i>Dunedain of Gondor</i> allow us this credit: Hobbits first put it into pipes	Але навіть <i>дунадани Гондору</i> не заперечують, що саме гобіти першими вжили його для куріння, навіть маги до того не додумались.
32	That is far south in <i>Isengard</i> , in the end of the <i>Misty Mountains</i> , not far	<i>Ізенгард</i> лежить на півдні, в кінці кряжа Імлистих Гір, неподалік від <i>плоскогір'я Рохан</i> .

	from the <i>Gap of Rohan</i> .	
33	Then <i>Elendil the Tall</i> and his mighty sons, <i>Isildur</i> and <i>Anarion</i> , became great lords; and the North-realm they made in <i>Arnor</i> , and the Southrealm in Gondor above the mouths of Anduin.	<i>Еленділ Високий</i> та його могутні сини, <i>Ісілдур</i> та <i>Анаріон</i> , стали правити новими королівствами: північним - <i>Арнором</i> та південним - Гондором, біля гирла Андуїну.
34	It recalled to me the glory of the Elder Days and the hosts of <i>Beleriand</i> , so many great princes and captains were assembled.	Це величне видовище нагадало мені славу минулих днів, дружину <i>Белеріанду</i> , - так багато славетних вождів та воєначальників зібралося там.
35	They are crebain out of <i>Fangorn</i> and <i>Dunland</i> .	Це порода «кребайн» з <i>Фангорну</i> й області <i>Темноликх</i> .
36	But there is no record of the day when at last he sought <i>the Grey Havens</i> , and with him went the last living memory of the Elder Days in <i>Middle-earth</i> .	Але ніхто не знає, коли він зрештою попрямував до <i>Срібної Гавані</i> , а з ним відійшли останні живі спогади про Давні Віки <i>Середзем'я</i> .
37	Then Minas Anor was named anew Minas Tirith, <i>the Tower of Guard</i> .	Тоді й Мінас-Анор став <i>Мінас-Тірітом</i> , <i>Замком Варти</i> .
38	There are <i>orcs</i> and <i>trolls</i> , there are <i>wargs</i> and <i>werewolves</i> ; and there have been and still are	Є <i>орки</i> й <i>тролі</i> , <i>варт</i> й <i>вовкулаки</i> , та ще було - і є - багато людей, правителів і воїнів, які живуть під сонцем, але підпали під

	<p>many Men, warriors and kings, that walk alive under the Sun, and yet are under his sway.</p>	<p>владу Темряви.</p>
39	<p>The Nine the <u>Nazgul</u> keep.</p>	<p>Поміркуй далі: Дев'ять Перснів - у <u>назгулів</u>.</p>
40	<p>That most important source for the history of the War of the Ring was so called because it was long preserved at Undertowers, the home of the <u>Fairbairns</u>, Wardens of the <u>Westmarch</u>.</p>	<p>Це вельми важливе джерело відомостей про Війну Персня одержало таку назву тому, що Книга довго зберігалася у Підбаштах, у родині <u>Чистопалів</u>, хранителів <u>Західної Закраїни</u>.</p>
41	<p>The last was plainly old <u>Fatty Lumpkin</u>: he was larger, stronger, fatter (and older) than their own ponies.</p>	<p>А шостий - без сумніву, <u>Товстунчик</u> - він був більший, гладкіший і старший за всіх інших.</p>
42	<p>My dear <u>Bagginses</u> and <u>Boffins</u>, he began again; and my dear <u>Tooks</u> and <u>Brandybucks</u>, and <u>Grubbs</u>, and <u>Chubbs</u>, and <u>Burrowses</u>, and <u>Hornblowers</u>, and <u>Bolgers</u>, <u>Bracegirdles</u>, <u>Goodbodies</u>, <u>Brockhouses</u> and <u>Proudfoots</u>.</p>	<p>Дорогі мої <u>Торбинси</u> та <u>Мудрінси</u>, - почав він знову, - <u>Туки</u> та <u>Брендібоки</u>, <u>Рясні</u>, <u>Нерясні</u>, <u>Копайнори</u>, <u>Нор-Бобринги</u>, <u>Трюхстони</u>, <u>Люлькаси</u> та <u>Мохностони!</u></p>

43	<p><u>The Harfoots</u> were browner of skin, smaller, and shorter, and they were beardless and bootless; their hands and feet were neat and nimble</p>	<p><u>Хутроноги</u> були малі, смагляві, безбороді, не носили взуття, але руки й ноги мали домірні та вправні.</p>
44	<p>And he spoke with some authority, for he had tended the garden at <u>Bag End</u> for forty years, and had helped old <u>Holman</u> in the same job before that.</p>	<p>Та він просторікував сміливо, адже майже сорок років служив садівником у <u>Торбі-на-Кручі</u>, та й раніше допомагав старому <u>Норчику</u>.</p>
45	<p>Over the door was painted in white letters: the prancing pony by <u>Barliman Butterbur</u>.</p>	<p>Над дверима білів напис: «Грайливий Поні» <u>Барила Барбариса</u>».</p>
46	<p><u>The Mugworts</u>, for instance, seemed numerous.</p>	<p><u>Полинків</u>, наприклад, було дуже багато.</p>
47	<p>They've dug up Bagshot Row, and there's the poor old Gaffer going down the Hill with his bits of things on a barrow.</p>	<p>Вони перекопали весь <u>Торбин узвіз</u>, і мій старий покидає Кручу, майно на візку везе!</p>
48	<p>It was good to see a sight of anything beyond the wood's borders, though they did not mean to go that</p>	<p>Приємно було бачити край цього жакливого лісу, хоча йти до Могил вони не збирались, ну, хіба що у крайньому разі: у</p>

	<p>way, if they could help it: the <i>Barrow-downs</i> had as sinister a reputation in hobbit-legend as the <i>Forest</i> itself.</p>	<p>гобітанських переказах <i>Могили</i> поставали як примара чи не жахливіша, ніж <i>Старий Ліс</i>.</p>
49	<p>Wolves and orcs were housed in <i>Isengard</i>, for <i>Saruman</i> was mustering a great force on his own account, in rivalry of <i>Sauron</i> and not in his service, yet.</p>	<p>Вовки та орки походжають по <i>Ізенгарду</i>, бо <i>Саруман</i> збирає власне військо - поки що із заздрощів до <i>Саурона</i>, а не для служіння йому.</p>
50	<p>Ere long we shall come to the mouth of the <i>Limlight</i> that runs down from <i>Fangorn</i> to join the <i>Great River</i>.</p>	<p>Незабаром ми допливемо до місця, де до <i>Андуїну</i> впадає річка <i>Світла</i>, що починається у <i>Факторні</i>.</p>
51	<p>There the River flows in stony vales amid high moors, until at last after many leagues it comes to the tall island of the <i>Tindrock</i>, that we call <i>Tol Brandir</i>.</p>	<p>Там Андуїн довго тече кам'янистим коритом повз заболочені луки, а потім розділяється на два рукави біля <i>Кремінь-скелі</i> - ми її звемо <i>Тол-Брандір</i>.</p>
52	<p>The branches of the <i>mallorn-tree</i> grew out nearly straight from the trunk, and then swept</p>	<p>Гілки <i>меллорну</i> розходились від стовбура майже під прямим кутом, а потім вигиналися догори.</p>

	upward	
53	Here ever bloom the winter flowers in the unfading grass: the yellow <u>elanor</u> , and the pale <u>niphredil</u> .	Тут вічно цвітуть у нев'янучій траві золотий <u>еланор</u> та білий і <u>нітреділ</u> .
54	<u>Elrond</u> was there, and several others were seated in silence about him.	Там був <u>Елронд</u> і усі, хто тут зібрався, сиділи мовчки.
55	There was a younger dwarf at <u>Gloin's</u> side: his son <u>Gimli</u> .	Поруч із <u>Глоїном</u> сидів молодший гном - його син <u>Гімлі</u> .
56	To the last battle at Fornost with the <u>Witch-lord of Angmar</u> they sent some bowmen to the aid of the king, or so they maintained, though no tales of Men record it	Коли люди готувалися до останньої битви з силами <u>Ангмарського чаклуна</u> , гобіти відіслали до Форносту загін лучників, але навіть цей факт не зберігся у споминах людських.
57	There is only one way: to find the <u>Cracks of Doom</u> in the depths of <u>Orodruin</u> , the <u>Fire-mountain</u> , and cast the Ring in there.	Є тільки один засіб: знайти <u>Згубну Щілину</u> у надрах Ородруїна, <u>Вогняної Гори</u> , та кинути Перстень туди.
58	'But what about this Frodo that lives with him?' asked <u>Old Noakes of Bywater</u> .	Ну, а цей Фродо, що з ним мешкає? - спитав <u>дядько Нукас із Поріччя</u> .

59	The conversation in The <u>Green Dragon</u> at Bywater, one evening in the spring of Frodo's fiftieth year, showed that even in the comfortable heart of the Shire rumours had been heard,	Якось увечері, весною того року, коли Фродо мало виповнитися 50, у <u>«Зеленім Дракони»</u> , в Поріччі, зав'язалася розмова, яка свідчила, що навіть сюди, у затишне серце Краю, долинули тривожні чутки,
60	They do say they are going to the harbours, out away beyond the <u>White Towers</u> .	Кажуть, що йдуть вони до своїх гаваней там, за <u>Білими Баштами</u> .
61	I had counted on passing the <u>Golden Perch</u> at <u>Stock</u> before sundown.	Бо я розраховував на відпочинок у <u>«Золотому сідалі»</u> поблизу <u>Засіки</u> ще до заходу сонця.
62	The beginnings lie back in the <u>Black Years</u> , which only the lore-masters now remember.	Початок її криється у <u>Темних Віках</u> , що пам'ятають нині лише окремі знавці.
63	Further information will also be found in the selection from <u>the Red Book of Westmarch</u> .	Подальшу інформацію можна знайти у розділі <u>Червоної Книги Західного Краю</u> .
64	Those days, <u>the Third Age of Middle-earth</u> , are now long past, and the shape of all lands has been changed	Ті дні <u>Третьої Епохи Середзем'я</u> вже давно забуті, але форма всіх земель не змінилась.

65	<p>So it was that Frodo saw her whom few mortals had yet seen; <u>Arwen</u>, daughter of Elrond, in whom it was said that the likeness of Luthien had come on earth again.</p>	<p>Такою постала перед Фродо та, яку доводилося бачити лише небагатьом смертним, - <u>Арвен</u>, дочка Елронда, прозвана Андоміель, бо була вона вечірньою зіркою свого народу.</p>
66	<p>Here is the city of the <u>Galadhrim</u> where dwell the <u>Lord Celeborn</u> and <u>Galadriel</u>.</p>	<p>Тут, у місті <u>Карас-Галадону</u> мешкають <u>Келеборн</u> та <u>Галадріель</u>.</p>
67	<p>'<u>Saruman the White</u>,' answered <u>Radagast</u>.</p>	<p><u>Саруман Білий</u>, - відповів <u>Радагаст</u>.</p>
68	<p>It was a <u>Balrog</u> of <u>Morgoth</u>,' said Legolas; 'of all elf-banes the most deadly, save the One who sits in <u>the Dark Tower</u>.'</p>	<p>Ім'я йому - <u>Балрог</u>, <u>Морготова</u> почвара, - сказав Леголас, - найжахливіше лихо ельфів, якщо не поминати господаря <u>Чорного Замку</u>.</p>
69	<p>All that could be discovered about it in antiquity was put together by <u>Meriadoc Brandybuck</u></p>	<p>Всі відомості про це, що існували у давні часи, зібрав <u>Меріадок Брендібок</u>.</p>
70	<p>The <u>Maggots</u>, and the <u>Puddifoots of Stock</u>, and most of the inhabitants of the <u>Marish</u>, were house-dwellers.</p>	<p><u>Чудернаки</u>, як і <u>Мохноступи</u> з <u>Засіки</u>, та й більшість мешканців краю <u>Топлінь</u>, будували будинки.</p>
71	<p>Long ago <u>Gorhendad</u></p>	<p>У сивій давнині <u>Горендад</u></p>

	<p><u>Oldbuck</u>, head of the <u>Oldbuck</u> family, one of the oldest in the <u>Marish</u> or indeed in the <u>Shire</u>, had crossed the river, which was the original boundary of the land eastwards.</p>	<p><u>Бестібок</u>, глава роду <u>Бестібоків</u>, одного з найстаріших у <u>Топлені</u>, а може, й у цілому <u>Краю</u>, переправився через ріку, що здавна вважалась кордоном східних земель.</p>
72	<p>Some of my kindred, journeying in your land beyond the <u>Baranduin</u>, learned that things were amiss, and sent messages as swiftly as they could.</p>	<p>Мої родичі, що мандрують за <u>Берендуїном</u>, сповістили, що Дев'ятка знов з'явилася у світі, а Гандальф не повернувся, і ви блукаєте десь, не маючи допомоги у вашій важкій справі.</p>
73	<p>Or we might pass by and cross <u>the Isen</u> into <u>Langstrand</u> and <u>Lebennin</u>, and so come to <u>Gondor</u> from the regions nigh to the sea.'</p>	<p>Можна ще перейти за <u>Ізену</u>, дістатися узбережжя, <u>Лебенніну</u>, а звідти - до <u>Гондору</u>, з моря.</p>
74	<p>Since <u>Meriadoc</u> and <u>Peregrin</u> became the heads of their great families, and at the same time kept up their connexions with <u>Rohan</u> and <u>Gondor</u>, the libraries at Bucklebury and Tuckborough contained much that did not appear in</p>	<p>Оскільки <u>Меріадок</u> та <u>Перегрін</u> стали головами своїх великих родин, одночасно підтримуючи зв'язки з <u>Роханом</u> та <u>Гондором</u>, у бібліотеках <u>Ласого Двору</u> та <u>Брендідара</u> зберіглося багато матеріалів, які не потрапили до <u>Червоної Книги</u>.</p>

	the <u>Red Book</u> .	
75	But I am equally curious,' he added, 'to learn what brings so important a dwarf so far from <u>the Lonely Mountain</u> .	Але мені в свою чергу дуже цікаво було б дізнатися, - додав він, - що привело такого поважного гнома в таку далечінь від <u>Самотньої Гори</u> ?
76	Smoke rises once more from <u>Orodruin</u> that we call <u>Mount Doom</u> .	Вершина <u>Ородруїну - Згубної гори</u> , як ми її звемо, - знов оповита димом.
77	I alone of you have ever been in the dungeons of the Dark Lord, and only in his older and lesser dwelling in <u>Dol Guldur</u>	З нас я один був у підземеллях Чорного Володаря, та й то у його тимчасовому й малому володінні, <u>Дол-Гулдори</u> .
78	The heirs of <u>Valandil</u> removed and dwelt at <u>Fornost</u> on the high <u>North Downs</u> , and that now too is desolate.	Нащадки <u>Валанділа</u> переселились до <u>Форносту</u> на <u>Північних горбах</u> , але й того міста нині вже нема.
79	It is also, if I may be allowed to refer to ancient history, the anniversary of my arrival by barrel at <u>Esgaroth</u> on the <u>Long Lake</u> .	Сьогодні також, - якщо не заперечуєте, я звернуся до історії - річниця мого прибуття на барилі до <u>Есгарогу</u> , що на <u>Довгім Озері</u> .
80	<u>One Ring</u> to rule them all.	<u>Єдиний Перстень</u> - усіх поєднати.

81	For Isildur was marching north along the east banks of the River, and near the <u>Gladden Fields</u> he was waylaid by <u>the Orcs of the Mountains</u> , and almost all his folk were slain.	Сталось це так: Ісїлдур йшов на північ східним берегом Рїки, і неподалїк вїд <u>Ірисової Оболонї</u> на нього напали <u>гїрські орки</u> .
82	<u>The Men of Westerne</u> <u>ness</u> came to their aid.	<u>Люди Нуменору</u> прийшли їм на допомогу.
83	Inside Bag End, Bilbo and <u>Gandalf the Grey</u> were sitting at the open window of a small room looking out west on to the garden.	А Бїльбо з <u>Гандальфом Сїрим</u> сидїли бїля прочиненого вїкна у маленькій кїмнатї вїкнами на захїд.
84	‘Here,’ said <u>Elrond</u> , turning to Gandalf, ‘is <u>Boromir</u> , a man from the South.	Це <u>Боромїр</u> , - пояснив <u>Елронд</u> Гандальфу, - посланник з пївдня.
85	The full tale is stated to have been written by <u>Barahir</u> , grandson of the Steward <u>Faramir</u> , some time after the passing of the King.	Той історичний твір написав, як твердять спеціалїсти, <u>Барагїр</u> , онук намісника <u>Фарамира</u> , невдовзі по смерті короля.
86	<u>Gildor Inglorion</u> of the House of Finrod.	<u>Гїддор Інглорїон</u> з дому Фїнрода
87	<u>Bilbo Baggins</u> called	<u>Бїльбо Торбїнс</u> стримано

	it a party, but it was really a variety of entertainments rolled into one.	назвав те «гулянкою», насправді ж то був, як то кажуть, «бенкет на всю губу».
88	The <u>dragon</u> passed like an express train, turned a somersault, and burst over Bywater with a deafening explosion.	<u>Дракон</u> пронісся, мов кур'єрський потяг, перевернувся й нарешті з приголомшливим гуркотом вибухнув над Поріччям..
89	His true name is <u>Aragorn</u> .	Його справжнє ім'я – <u>Арагорн</u> .
90	'And no wonder they're queer,' put in <u>Daddy Twofoot</u> .	'Авжеж, вони дивні' -, сказав <u>Дідусь Троєніг</u> .
91	Along the skirts of <u>the Dead Marshes</u> I followed it, and then I had him	Я простежив той слід уздовж краю <u>Гиблих Боліт</u> і нарешті спіймав його.
92	There were various <u>Chubbs</u> (relations of Bilbo Baggins' grandmother), and various <u>Grubbs</u> .	Також були різні <u>Рясні</u> (родичі Більбо з бабусиноного боку) та <u>Нерясні</u> .
93	But most of them had natural names, such as <u>Banks</u> , <u>Brockhouse</u> , <u>Longholes</u> , <u>Sandheaver</u> , and <u>Tunnelly</u> , many of which were used in the Shire.	Але здебільшого імення звучали зовсім звичні: <u>Крутосхил</u> , <u>Лисонор</u> , <u>Глибокоп</u> , <u>Піскорит</u> , <u>Тунеллі</u> - такі зустрічалися й у Гобітанії.
94	Besides Bree itself,	Були там ще Загай по той бік

	there was Staddle on the other side of the hill, Combe in a deep valley a little further eastward, and <u>Archet</u> on the edge of the <u>Chetwood</u>	гори Бри, від якої власне здобуло назву селище, Балок у глибокій долині дещо далі на схід і <u>Далекі Дуги</u> на окраїні <u>Дужого Лісу</u> .
95	The Stoors lingered long by the banks of <u>the Great River Anduin</u> , and were less shy of Men.	Стурси затримались біля берегів <u>Великої Річки Андуїн</u> , та вони не такі сором'язливі, як люди.
96	Elrond of <u>Rivendell</u> is of that Kin.	До нього належить і Елронд з <u>Рівенделлу</u> .
97	Some spoke of <u>Moria</u> : the mighty works of our fathers that are called in our own tongue <u>Khazad-dum</u> .	Почали згадувати про <u>Морію</u> , чи, по-нашому, <u>Казад-Дум</u> , прекрасний витвір пращурів.
98	In the afternoon they went on. They were probably following the very track that <u>Gandalf, Bilbo</u> , and the <u>dwarves</u> .	Опівдні вони попрямували далі – мабуть, повторюючи шлях <u>Гандальфа, Більбо</u> та <u>гнонів</u> .
99	"Yes, I, <u>Gandalf the Grey</u> ," said the wizard solemnly.	Так, я, <u>Гандальф Сірий</u> , – поважно сказав маг.
100	There was a younger <u>dwarf</u> at <u>Gloin's</u> side: his son <u>Gimli</u> .	Поруч із <u>Глоїном</u> сидів молодший <u>гнон</u> – його син <u>Гімлі</u> .

SUMMARY

The objective of this work was to provide a thorough research and analysis of mythonyms in the fantasy novel *The Fellowship of the Ring* written by J. R.R. Tolkien. The focus of research lies on investigating and structuring of mythological names of the novel as well as determining the appropriate ways of translating them into Ukrainian language.

In order to meet the above-mentioned objectives, the research had the following tasks:

- to study the main notions and periods of the theory of naming;
- to summarize typologies and functions of proper names;
- to characterize mythonyms as a specific layer of nationally marked vocabulary;
- to analyze the scientists' approaches to classification of mythological units;
- to determine the ways of translation of mythonyms into Ukrainian.

The main object of the research is J.R.R. Tolkien's novel as the layer of lexical material with wide usage of mythological units.

The direct subject of analysis is lexical, structural, semantic, functional and stylistic peculiarities of English mythonyms in the novel and ways of their translation into Ukrainian.

As the material of research, we chose 100 sentences with 150 mythological units from J.R.R. Tolkien's fantasy novel *The Lord of the Rings*.

During the research, the following methods of analyzing the mythonyms were used: comparative, method of quantitative analysis, method of contextual analysis, method of generalization and explaining.

The first part of the research focused on gathering the theoretical data on the topic. The studies of such Ukrainian and foreign scientists as N. Arutyunova, V. Bolotov, L. Bulakhovsky, M. Garry-Prior, V. Nikonov, N. Podolskaya, A. Doza, O. Reformatsky, O. Superanskaya, L. Shchetinin were used as a base for defining

the onomasiology as an important branch of the linguistics as well as the notion of onym and mythonym.

The second part of the work provides the overview of the different approaches to classification of mythological names. During the study, methods of the classification of units of mythological onomasticon of Ukrainian (E. Meletensky, V. Veresayev, N. Kondratiev, N. Podolskaya) and foreign (R. Bart, J. Golosovker, V. Propp, M. Tolstoy) scientists were analyzed. On this basis a general classification of proper names was created, which included the following aspects: origin (myths with real and ideal denotation), sphere of functioning (religious, folk, literary - mythonyms that appeared in literature due to folklore or religion and author's myths). The most practical is the classification of N. Podolskaya, which divided the mythological onomasticon and the following groups: mythological name of character, mythological name of animal, mythological name of plant, mythological name of topographical object and mythological name of person.

The third part of the work was focused on the analysis of the main ways of translating the mythological onyms into Ukrainian. The aim of the study was to determine the best approach to translation of the lexical units. The translation of A. Nemirova was used for the comparative analysis. It was determined that the main ways of translating the mythonyms are transcoding (transcribing and transliteration) and word-for-word translation. As for the principles of translation of the mythological onyms, they include the preservance of graphical and sound form of lexical unit.

In the course of the analysis, we concluded that transcoding (transliteration and transcription) was the most appropriate way of translation of the mythonyms. Transcoding is very common for translating proper names in literature. The reasons for that are the simplicity of the method, as well as the ability to transmit the graphic and sound form in Ukrainian equivalents of mythonyms. In addition, transcoding preserves ethnic and cultural components, that are very important for mythonyms. Another way of translation, which has also been, is the word-for-word

translation. Although this method is not as widespread and simple, in many cases it is appropriate. Since many proper names required the full or partial preservation of the semantic component, as recommended by the author of the novel, the use of this approach was necessary.

During the study, 150 mythological units were analyzed, 89 of which were translated by the method of transcoding (54 - transliteration, 35 - transcription), and 61 units were translated using word-for-word approach.

The research has proven that the issue of classification and translation of mythonyms is an important task for the modern literal discourse. It was proved that literary trend and individual style of the author influence the choice of onomastic names in the literary work.

Key words: mythonym, proper name, onomasiology, lexical unit, literal discourse.